

SLOVENSKI

JADRA

LET 11. ŠTEV. 40

Koper, petek 2. oktober 1953

PÓSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Koliko časa še . . .

Dobro nam je še v spominu predvojna slika, kako Hitler steza svoje kremlje po jugoslovanski zemlji, ki si jo je hotel za vsako ceno za večno podrediti, njene narode pa spremeniti najprej v sužne najnižje vrste, nato pa v gnoj. Vsaj tako je napovedovala njegova knjiga »Moja borba«.

Enako se je sanjalo tudi zadnjemu namišljenemu rimskeemu imperatorju, Hitlerjevemu kompanjonu dučejtu, tej zverski fašistični veličini, ki jo je zgodovina za njegova slavnata dejanja nagradila z vrvjo, njegovo hrabre divizije pa razkrila kot hrabre mesarje naše nedolžne krvi.

Razvoj dogodkov v svetu kaže, da ni nacifašistična miselnost še shlapela in so še krvizeljne glave, ki bi rade obnovile nacifašistične strahote in igrale vlogo dučeja in firerja. Menda pa se nikjer drugje ne porajo tako močne fašistične težnje kot v Rimu, kjer so si vse politične skupine v tem bratje v vatkanskem imperialističnem gospodu.

Kje so vzroki tega pojava ali tega našega najbolj nesrečnega sosedstva, ki nismo pred njim nikoli varni? Ne bo odveč, če se vsaj bežno pomudimo pri anarhiji te zemlje, kjer se je nagrmodilo toliko protislovij kot v nobeni drugi deželi — protislovij, ki morajo prej ali slej sprožiti val državljanškega spopada. Ena največjih protislovij pa je v produkcijskih odnosih glede na poljedelstvo. Najvišji odstotek zemlje je privatna lastnina knezov, grofov, vitezov, markozov, cerkve in petičnega močanstva. Torej pravi srednji vek ali pravca fevdalna odvisnost delovnega človeka (kmeta) od grajske gospode in takó, kot je bilo pri nas pred dobrimi sto leti.

Razume se, da so takšne razmere ali bolje rečeno takšni proizvodni odnosi največja ovira gospodarskemu in družbenemu razvoju ter napredku in niso povsem istovetni niti z interesu današnje razvojne stopnje kapitalizma, oziroma njegove najvišje oblike — imperializma. Koliko časa bo le-ta še nosil v svojem trebuhi to starino, ki je že davno ob svojo zgodovinsko upravljenost in se celo sam že bliža starčevski dobi? Menda dovolj veliko protislovje, nabito z dozorelimi pogojmi za socialni prevrat!

Ce temu dejству dodamo še niz drugih nasprotujočih pojavov, kot n. pr. razvito industrijo, na drugi pa pomankanje surovin, naraščajoče tržne težave (konkurenčna nezmožnost), težko breme birokratičnega aparata, rastoča brezposelnost, zaostalost itd., potem lahko razumemo, zakaj in čemu italijanska fašistično-imperialistična družba, ki so ji razen Haile Selasija in ostalih afriških dežel zaprli vrata tudi njeni evropski sosedje, tako poželjivo steza kremlje po naši zemlji. Naša Narodnoosvobodilna borba je italijanskim lončevinastim imperialistom dovolj nazorno pokazala, kaj se pravi stezati grabežljive prste po tudi zemlji. Ni jin še dovolj in se imajo skomine po tej za njihove težke notranje prilike kot nalašč ustvarjeni na vseh materialnih dobrinah bogati deželi. Ta naj bi po njihovo pomagala rešiti notranjo krizo in podaljšati življenje senilni imperialistični gospodi.

Po njihovih sicer zelo zelo zastrelih računih naj bi bil Trst le prvi korak za ta pohod. Zatò Trst Italiji, sicer... No, sicer bomo (namreč Italija) zaviheli meče, odpovedali sodelovanje v atlantskem paktu, načeli barantanje z Rusijo in vrag vedi še kaj, kar bi iz tresoče se gore rodilo... miško, kot se je zgodilo že večkrat.

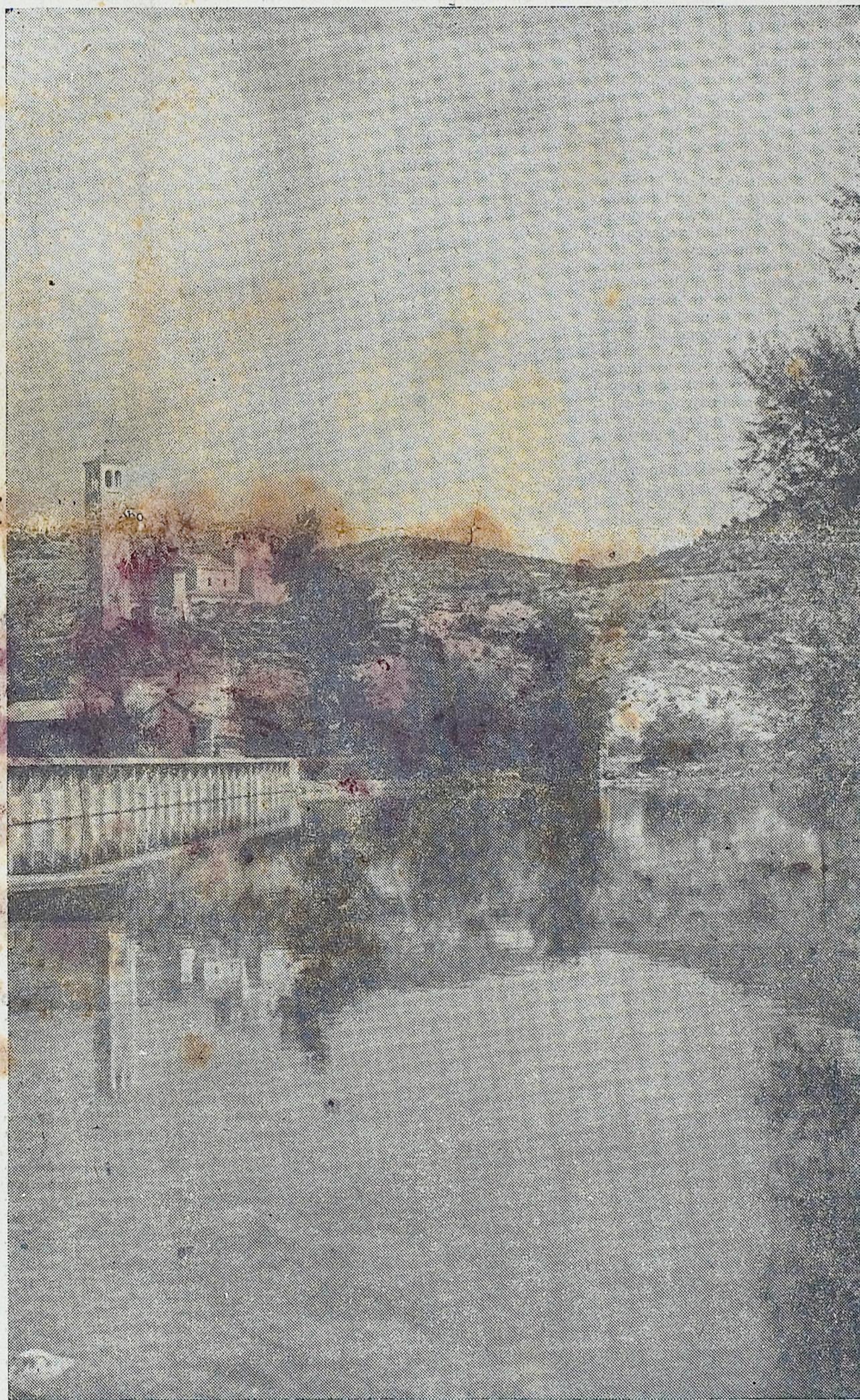
Da postavijo tržaško vprašanje pred gotovo dejstvo, oziroma da si tukaj zagotovijo zmago, se jim mrzlično mudi z vlaganjem kapitala in naseljevanjem vsega mogočega iridentistično nastrojenega življa predvsem po tistem kosu slovenske zemlje, ki leži ob obali med Trstem in Tržičem. Posebno jih skeli devinsko-nabrežinska obala. Pričeli so pri Timavu (Stivanu), kjer so zabilo steber sv. Marka, ki ga razen italijanskih ezelov čuva tudi nekaj slovenskih poturic. Prav tako privlačno jih milka Sesljan, to takô privlačno kopališče. Iridentistična organizacija računa, da bo tažje ... (nato je razstreljena grofji Turn-Taxis, materih posestvo sega od Sesljana do Stivana med morjem in cesto) kot pa do one ondotnih slovenskih kmetov. Ob cesti, ki vodi od Sesljana proti Trstu, so kupili od graščine več tisoč kvadratnih metrov zemljišča z naselitvijo 400 družin. Tudi nabrežinski bregi so jim zelo pri sreči, a Nabrežinci pravijo, naj se njihova zemlja raje pogreznje, kot pa da bi jo dali italijanskim ekspanzionistom.

Z eno besedo: Rim namerava postaviti vsako toliko po eno celico z določenimi nalogami v razlaščevalni in raznarodovalni akciji — celice, ki naj z vidnimi ugodnostmi italijanskih naseljencev izziva pri našem ljudstvu videz moći in vdorne sile Italije.

Drugo poglavje v njihovem raznarodovalnem načrtu je obubožanje našega življa, se pravi izločanje naših rok iz delovnega procesa, da bi nas na ta način laže razlastili (kupovali našo zemljo).

Torej sama čednostna visokokrščanska in visokomoralna dejanja, vredna visoko-kulturne rase plave krvi, ki niso po njihovo (poslušajte držnost pokvarjencev) nič drugega kot »najčistejši« námen civilizacije naše zemlje, seveda po Musolinijevem načrtu, ki smo ga že bridko izkusili in ga je naše ljudstvo že tisočkrat prekledo in želi, da bi takšno rimske civilizacijo v našem in interesu italijanskega delovnega ljudstva raznesla strela.

Naj za boljše razumevanje teh »krščanskih« námenov Rima tudi omenimo, da so pri tej akciji najbolj odlikujejo razni talarji, ki s svojo jezuitsko sladkobnostjo prepričujejo črede zapeljanih izkorenjenih ovči o njihovem visokem in bogu dopadljivem poslanstvu med nami — otrovanci z nevernim duhom. Mi pa jim vnovič povemo, kar smo podčrtali že neštetokrat: Namesto nas, raje civilizirajte svoje (italijanske) v skrajno težke razmere potisnjene in zaostale delovne množice! Dajte jim namesto sladkih krščanskih besed zemljo, deko in pravico plačilo ter namesto sovraštva do nas objektivno spoznanje zgodovinske resnice! Ce niste tega zmožni, boste prepozno spoznani (Nadaljevanje na 2. strani)

STIVAN — ZADNJA SLOVENSKA VAS NA STO Z REKO TIMAVO. LE NEKAJ STO METROV OD TU JE MEJA MED ITALIJO IN STO. IZZA TE MEJE VEJE ISTI DUH KOT MED »FAŠISTIČNO ERO«, V STIVANU SAMEM PA NA SKALI OB CESTI ZEVAJO BRONASTI RIMSKI VOLKOVI PROTI NASEMU KRASU... NAŠ ODGOVO R: »NE, CONE A NE BOSTE OKUPIRALI!« — (TITO na Okroglici)

Veličasten defile enot JLA po končanih manevrih

Maršal Tito je po paradi poudaril, da je JLA trden instrument neodvisnosti in mirnega razvoja.

Maršal Tito je na paradi enot JLA, ki so sodelovale na manevrih poudaril, da je na teh manevrih prišla do polnega izraza enotnost in celovitost JLA. Ta enotnost — je dejal maršal Tito — me je neverjetno globoko prevzela, ker se delo služebnih v kadru ni moglo razlikovati od dela rezervistov. To je bilo prav veliko presenečenje vseh nas, ki smo od začetka ustvarjali to armado.

Drugo, kar nam je zapustilo globok vtis, je bil neverjetni elan, ki je prišel do izraza na manevrih. Kljub velikim težavam, marsem, nevšečnostim, dežju in mrazu smo ta elan in to odpornost občutili pri naših enotah od začetka do zaključka manevrov.

Tretjič naši ljudje so v polni meri obvladali vojaško tehniko, in to tako, da nam lahko zavidajo moderne in razvite armade. Tovariši, to je bilo zaradi tega, ker ste vi armada ljudstva, armada države, kjer se gradi socializem. Vi ljubite svoje delo, ljubite dolžnosti, ki vam jih ljudstvo nalaga.

Naša armada je mlada. Morda so prav zaradi tega nekateri nekoliko skepsično gledali, kako se bodo zaključili manevri tako velikega obsega. Videl sem že manevre, toda poudariti moram, da sem bil prijetno presenečen, ko sem gledal celoto zanimali in izvedbo te zamislili na manevrih. Tukaj je prišla do izraza lastna iniciativa komandantov enot. Ti manevri so tudi šola za našo armado, ki je že na visoki stopnji in se bo na osnovi zabeleženih izkuštev dvigala še na višjo stopnjo. Mislim, da so se o tem prepričali tudi inozemci, ki so se udeležili manevrov.

To so ljudje, to je komandni kadar, ki je po večini šel skozi vojno. Ti ljudje imajo bogate izkušnje iz bojevanja. Opremljena z najmodernejsim oružjem, je postala naša armada nepremagljiva armada socialistične države. Naši narodi so lahko srečni in ponosni da imajo tako armado. Njihova bodočnost in mirni razvoj sta zagotovljeni. Mi smo ustvarili trden instrument naše neodvisnosti in mirnega razvoja. Mi ne ogrožamo nikogar, toda imamo sredstvo, ki bo znalo udariti po tistem, ki bo skušal seči po našem mirnem življenju, po naši prelepni domovini.

Na koncu se je maršal Tito, ki so mu navzoči burno vzklikali, zahvalil vsem komandantom in komandirjem enot, oficirjem podoficirjem in borec za njihovo vestnost in pozrtvovalnost v interesu obrambe svoje domovine.

Pri vasi Lonjica, neketo 40 km od Zagreba v smeri Bjelovara, je bila v sobotu veličastna parada nekaterih enot, ki so sodelovale v jesenskih manevrih JLA.

Že pred osmo uro so bili zbrani okrog slavnostne tribune vsi generali in drugi visoki oficirji JLA, takoj za njimi pa so se pripeljali člani tujih vojaških delegacij in vojaški atesači. Nekaj minut pred deveto uro je pred tribuno izstopil iz avtomobila vrhovni poveljnik obroženih sil maršal Tito. Maršala je sprejel in mu raportiral poveljnik manevrov generalni polkovnik Kosta Nagy. Na tribuni so bili tudi državni tajnik za narodno obrambo Ivan Gošjak, načelnik generalštaba JLA Peko Dapčević, člani zveznega izvršnega sveta Edvard Kardej, Moša Pijade, Ivan Ribar, predsednik izvršnega sveta Slovenije Miha Matnik in drugi.

Defile je začel poveljnik parade generalni polkovnik Djoko Jovanovič, za njim pa se je v desetih jepih vozilo vodstvo manevrov. Sledili so v jeepih člani štaba korpusa ter štab divizije »rdečih« enot.

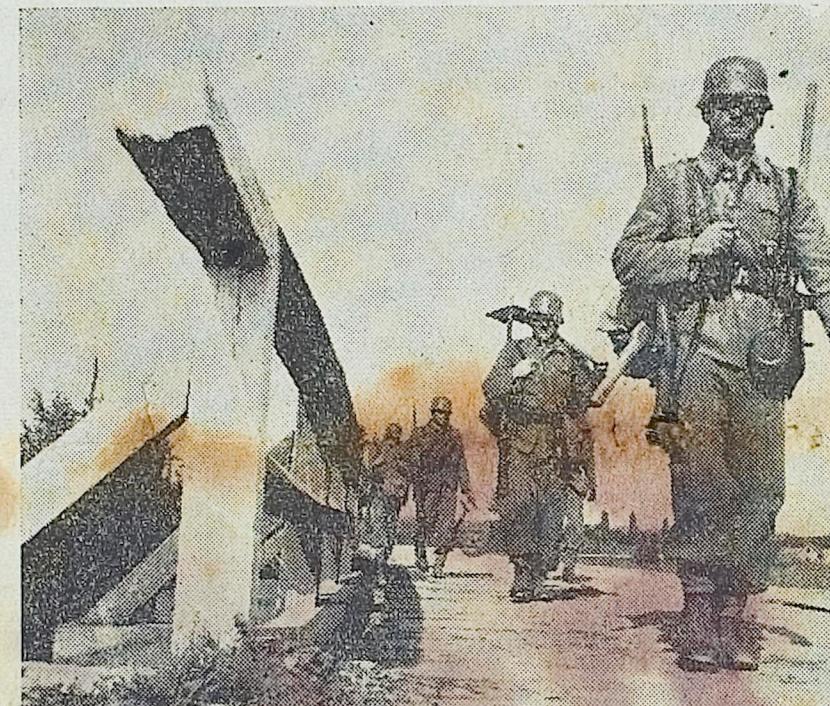
Naučeno pozdravljeni so s pravdanim korakom priskorakali prvi ešeloni »rdečih« enot, nato pa so se pojavila pehotna težka orožja, za njimi pa »rdeči« partizanski oddelki, ki je med manevri operiral v ozadju »modrih«.

Tako za njimi so se pokazali iz-

vidniški in pionirski oddelki in enote za zvezo, sanitarni enote in topniški polki »rdečih«. Nato so začeli korakati ešeloni »modrih« z bojnimi čeladami. Njihove enote je zaključila konjenica.

Po kratkem presledku so se pojavili prvi kamioni s padalcji, ki so otvorili motorizirani del parade. Za njimi so se zvrstili kamioni s pohotnimi enotami, vozila za zvezo in sanitetne enote ter kamioni s protitankovskimi in protiletalskimi topovi. Končno je prišel na vrsto motorizirani artillerijski polk z raznovrtnimi topovi, potem metalci min, velikega kalibra in težko protiletalsko topništvo. Zatem so začela drveti z brzino okrog 40 km na uro vozila, ki so vlekla za seboj topove velikega kalibra. V zraku pa so se pojavila lovска letala in bombaridi ter končno še letala na reaktivski pogon, ki so v nekaj sekundah izginila na obzorju.

Defile so zaključile tankovske enote, ki so nad pol ure drvele mimo tribune. Parada je pokazala, da je JLA odlično oborožena z najmodernejšo tehniko, da zna to tehniko uporabljati in da ima vojake, s katerimi se po srčnosti, pozrtvovalnosti, pogumu in predanosti ne more primerjati nobena vojska.

»Modri« napredujejo

«Non concedi!»

Listi so te dni objavili dva zanimiva dokumenta Santinovega delovanja v zadnjih dneh: prvi dokument pravi, da je Santin odbil prošnjo slovenskega franciškanskega reda, naj se temu redu odstopi v upravljanje koprski samostan, kjer naj bi se obredovalo v slovenščini. Dokument navaja, da je na vztrajanje slovenskega franciškana, ki je predloževal Santinu potrebo, da se zadevo reši v smislu prošnje, škof razburjeno odgovoril: »Nunquam, nunquam! (nikoli, nikoli). Škof je prav tako dodal, da bi ugodil prošnji le v primeru, da bi bila Italija v Kopru.

Toda Santin ni odgovoril nunquam, nunquam, amp na prošnjo slovenskega franciškanov. Pred dnevnoma je slovenskim dušnikom cone A in B (ki na žalost še vedno spadajo pod Santinovo jurisdikcijo) odgovoril, da nikakor ne dovoljuje, da firma slovenske otroke v slovenskih vaseh slovenski duhovnik. Tu je bil tudi sila jasen-Slovenskim duhovnikom, jo sporočil, da nima nikaknega smisla, da mu pošljajo podobne prošnje, ker jih bo stalno odobil. Santin docela ignorira slovenski živelj in spada med tiste fašistične pravke, ki si še danes upajo javno povedati, da slovensčina Slovencem ni potrebna.

Zadeve se ni konec. Nekateri listi so objavili še eno novost. Proti koncu avgusta letos je bil v kapelici tržaškega semenišča sestanek duhovnikov iz cone B, ki ga je Santin sklical z nomenom, da kritizira te

... JASEN ODGOVOR JUGOSLAVIJE ITALIJII

»Razpis plebisa na današnjih pogojih, to je, ne da bi prej popravili škodo in krivice storjene slovenskemu in hrvatskemu prebivalstvu na tržaškem ozemlju, bi pomenulo odobravati in vzakoniti te krivice in preganjanja tega prebivalstva v času, ko je bilo to ozemlje pod italijsko zasedbo. — Tako je odgovor jugoslovanska vlada predsedniku italijske vlade Pelli glede njegovega predloga za razpis plebiscita na vsem Svobodnem tržaškem ozemlju. Stališče Jugoslavije je jasno in odločno: ne more biti govora o plebiscitu, dokler se ne popravijo vse krivice in posledice italijske razmaračovalne politike od leta 1918 do danes in dokler se na vse področjih javnega in zasebnega življenja ne urešiči popolno strpnost in enakopravnost italijskega prebivalstva z ene strani ter slovenskega in hrvatskega prebivalstva na drugi.

... ZASEDANJE GLAVNE SKUPŠČINE OZN

Glavna skupščina Združenih narodov je zaključila svojo splošno debato. Pričeli pa so s svojim delom razni odbori. Ob zaključku splošne razprave je govoril indijski

delegat Krišna Menon, ki je dal vrsto predlogov za odstranitev mednarodne napetosti. Združene narode je pozval, naj se zavzamejo za prepoved uporabe atomskoga orožja ter za konferenco štirih velesil kot je predlagal Churchill. Zavzel se je tudi za sprejem Ljudske republike Kitajske v OZN. Filipinski delegat pa je poudaril potrebo po odpravi kolonializma in imperializma v jugozahodni Aziji.

Po zaključku splošne debate je začel s svojim delom tudi politični odbor. Ta bo razpravljal predvsem o vprašanju sestave politične konference o Koreji. Razpravo bo otvoril Višinski, ki bo verjetno zahteval, naj prisostvujejo debati tudi predstavniki pekinske vlade in Severne Koreje. V krogih OZN je le malo upanja, da bo politična konferenca o Koreji mogla začeti s svojim delom 28. oktobra, kadar je to predvideno v sporazumu o premirju.

... JOSIP DJERDJIA O PROGRAMU TEHNIČNE POMOČI OZN

Pod predsedstvom jugoslovanskega delegata Lea Matesa se je v gospodarskem odboru OZN začela splošna razprava o razširjenem programu tehnične pomoči Združenim narodov. Prvi je govoril jugoslovanski predstavnik Josip Djerdija. Poudaril je, da mora pomoč nerazvitim državam težiti za tem, da jih privede do gospodarskih in političnih samostojnosti. Jugoslavija vidi v tem konkretno akcijo, ki mora prispevati k izgradnji trajnega miru.

... SOVIJETSKI »NJET« NA ZAHODNI PREDLOG O ŠTIRISTRANSKI KONFERENCI

Sovjetska zveza je končno odgovorila na predlog zahodnih velesil o štiristranski konferenci velesil, ki naj bi bila 15. oktobra v Ljubljani. V svojem odgovoru moskovska vlada predlaga sklicanje petstranske konference, to je z udeležbo Ljudske republike Kitajske. Na tej konferenci naj bi razpravljali o ukrepih za zmanjšanje napetosti in mednarodnih odnosih in o Nemčiji. V zapadnih prestolnicah imajo ta sovjetski odgovor za nedoločen. Sovjetska zveza, poudarjajo v Londonu Parizu in Washingtonu, namerava nadaljevati s takško zavlačevanjem. Vendar pa sodijo, da tokratni sovjetski »njeto« ni tako odločen kot ponavadi. Vsekakor je treba sovjetski odgovor temeljiti preuciti.

... AVSTRIJSKI DRŽAVNIKI NA URADNEM OBISKU V PARIZU

Avtstrijski kandler Raab in zunanjji minister Gruber sta bila na uradnem obisku v Franciji. Namen tega obiska je bil pospešiti zaključitev avstrijske državne pogodbe ter udeležba Avstrije pri pogojanjih o tej pogodbi. Avstrija tudi želi, da bi francoska obljuba o odrekovanju zasedbenih stroškov stopila čimprej v veljavo. Prav tako želi, da bi do podpisa mirovne pogodbe bila zasedba Avstrije le simboličnega značaja. Francoska vlada je obljubila avstrijskima državnikoma, da bo vpoštevala te avstrijske želje.

... ALCIDE — TAJNIK DEMOKRISTJANSKE STRANKE

Na kongresu italijanske demokristjanske stranke so Alcide De Gasperi imenovali za glavnega tajnika italijanske demokristjanske stranke. Na kongresu je prisojil do ostrega medsebojnega obračunavanja, ki kaže, da vlada v demokristjanskih vrstah velik razkol.

... KONGRES ANGLEŠKIH LABURISTOV

V Margateju ob ustju Temze se je zaključil 52. kongres britanske laburistične stranke, ki se ga je udeležilo 1270 delegatov. Kongres je razpravljal o bodočem programu stranke, ki ga vsebuje brošura »Poziv Britaniji«. Glede notranje politike se je kongres zavzel za podprtjanje vseh ključnih angleških industrij. V zunanjji politiki pa se angleška laburistična stranka zavzema za to, da preneha hladna vojna in tekma v oborožitvi, da se ustvari sistem kolektivne varnosti in samoodločanja narodov. Vse te probleme pa naj bi obravnavali na štiristranski konferenci s Sovjeti. Na kongresu so tudi poudarili potrebo po

enotnosti v stranki in seveda tudi enotnosti akcije, da pridejo laburisti spet na oblast. S tem so se strinjali tako predstavniki levega Bevanovega krila stranke kot predstavniki zmerne Attleejeve skupine.

... CHURCHILL SE SE VEDNO ZAVZEMA ZA SESTANEK ŠTIRIH VELIKIH

Angleški ministriški predsednik Churchill se še vedno zavzema za sestanek štirih velikih Francije, Velike Britanije, ZDA in Sovjetske zveze, kot je predlagal v svojem govoru enajstega maja letos. To potrjuje uradno sporočilo, ki ga je izdal britanska vlada. Porocilo poudarja, da Churchill med svojo bolzenško odsotnostjo ni nikdar prenehal opravljati svojih državnih funkcij. Vedno je tudi soglasil z vsemi sklepi, ki jih je vlada sprejela v njegovih odsotnosti.

... BOLGARIJA NADALJUJE Z IZZIVANJEM PROTIV JUGOSLAVIJI

Jugoslovanska vlada je poslala bolgarskemu zunanjemu ministru noto v zvezi z izjavami bolgarskih voditeljev o vzpostaviti odnos v dobrega sosedstva z ostalimi balkanskimi državami, posebno pa z Jugoslavijo. Jugoslovanska nota pa navaja dejstva, ki govorijo nasprotno, da Bolgarska še nadaljuje v politiko sovražnosti do naše države. Bolgarske oblasti še vedno pošiljajo diverzante, streljajo na naše graničarje, ubijajo milicijske itd. Jugoslovanska vlada zahteva zaradi tega, da bolgarska vlada napravi vse potrebne korake za prenehanje te sovražne politike proti Jugoslaviji.

... ALBANIJI NI DO RESITVE OBMEJNIH VPRAŠANJ Z JUGOSLAVIJO

V Ohridu so prekinili jugoslovansko-albanske razgovore o delu mešanih komisij za raziskovanje in ugotavljanje obmejnih incidentov. Ti razgovori so se začeli 17. avgusta. Ker je albanska delegacija še nadalje odbijala jugoslovanske kompromisne predloge, je jugoslovanska delegacija prekinila razgovore. Zaradi tega pada vsa odgovornost na albansko delegacijo, ki je dokazala, da ji ni do sporazuma v pogledu preiskave obmejnih incidentov med obema državama.

... NEURADNA ANGLO-EGIPTSKA POGAJANJA O SUEZU USPEŠNO NAPREDUJEJO

Egipt je sprejel, razen enega, vse predlage za rešitev spora o coni sueškega prekopa. Egiptska vlada soglaša s predlogom o umaknitvi britanskih čet s področja Suezca v osemnajstih mesecih. Nadalje pristaja na to, da bi v coni sueškega prekopu ostalo 4 tisoč britanskih tehnikov v civilu, ki bodo tri leta okrivljivali tamkajšnje vojaške naprave. Vodstvo teh naprav bi prevzel neki egiptski general, ki bi mu pomagal britanski vojaški svetovalec. V primernu napado na neko državo članico Arabske lige pa bo Egipt dovolil četam Atlantskega pakta prihod na sueško področje.

Do tega sporazuma med Angleži in Egiptom je prišlo na neuradnih pogajanjih, ki so v teku v Kairu. V splošnem upajo na bližnjo rešitev spora.

... SEMJONOV — VELEPOSLOVNIK PRI VZHODNO-NEMŠKI REPUBLIKI

Sovjetskega visokega komisarja v Nemčiji Semjonova so imenovali za izrednega in opolnomočnega veleposlovnika pri vzhodno-nemški republiki.

Najnovejša provokacija

Urad za informacije VUJLAjava: Tri italijanske letala, ki so prilejela iz smeri Gradež (Italija), so dne 30. IX. okrog pol 12 preleteli ozemlje STO pri Kopru in Piranu v višini okrog 2000 m. Po tej provokaciji so se letala vrnila v smeri Gradeža. Koliko časa ... (Nadaljevanje s 1. strani) li, da se kolo zgodovine naglo obraviča v nasprotno smeri vaših načrtov, — tja, kjer si narodi sami kujejo svojo usodo brez rimskega tutorstva in njegove lisijčje-hijenske kulture, etično zdravju in zato vedno bolj močna zemlja, ki je Rim klob pretkanemu političnemu spletkarjenju ne bo nikoli več podjarmil, se manj pa uničil.

Črno zlato v borbi z vodo

(Reportaža iz sečoveljskega rudnika)

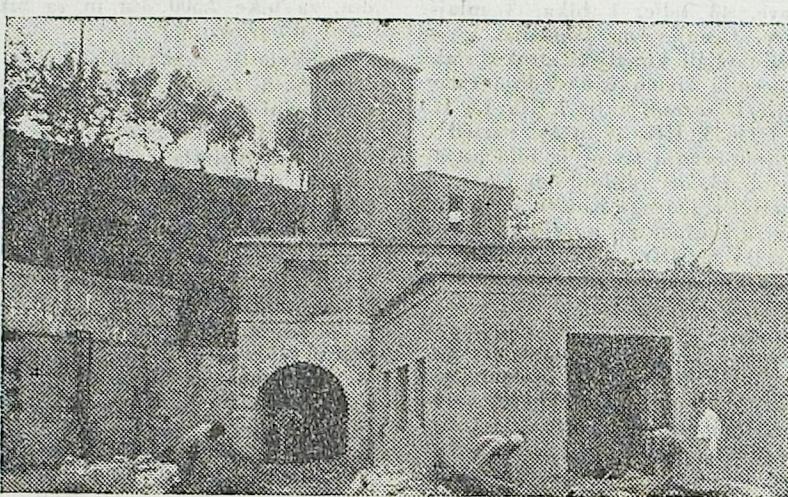
Jesen leta 1946 je v sečoveljski rudnik črnega premoga nenašoma vdrla voda. Zalila je večino hodnikov s črpalkami in vsemi drugimi napravami. Utihnil je ropot kompresorjev in ventilatorjev. Nihče ni vedel za pravi vzrok poplave, čeprav so se mnogo trudili, da bi ga odkrili.

Nastala je ogromna škoda. Rja je začela neusmiljeno uničevati naprave in naše gospodarstvo je bilo oškodovano pri eksplataciji visoko kvalitetnega premoga. Tako stanje je trajalo vse do letos spomladni, ko so začeli črpati vodo.

Cez nekaj tednov bo dvigalo pripeljalo iz podzemija prve kose potopljenega zaslada. Da je do tega prišlo, je bilo potrebno mnogo truda. Vendar o tem pozneje, ko vam bomo rudnik predstavili.

V RUDARSKI OBLEKI

Ko sem omenil glavnemu inženirju, da bi rad obiskal jamo, se je

Severni vhod v rudnik

s tem strinjal. Stopil sem proti dvigalu, toda eden od tehnikov me je zadržal. »Tako pa ne šlo,« je dejal. »Hoja po hodnikih ni prav nič podobna prijetnemu izletu in preden se spustim navzdol, se morava primerno oborožiti.«

Oblekli so me v rudarsko obleko z gumijastimi škornji, na glavo pa posadili celado s svetilko. Ta češča da se mi je zdebla od odhodu iz jama najbolj simpatičen del moje opreme, kajti med obiskom rorov sem neha večkrat predstavljal, kako bi izgledala brez nje moja glava.

Znak s signalnim zvonjenjem. Dvigalo se premakne. Prav nič niso prijetni občutki, ko se prvič spusti 230 metrov globoko. Z vseh strani kaplja mate slani dež in misli so ti ves čas pri jekleni vrvi dvigala: kaj bi bilo, če bi se utrgala? Kot bi uganišla moje misli, mi spremjevalca pojasnita, da ima dvigalo rezervne zobe, ki bi se zaprili v les, če bi se vrvi utrgala.

Na dnu smo. Tu je ropot največji in težko je razumeti posamezne besede. Razgovor z glavnim inženirjem, tehniki in delavci se začne šele takrat, ko zavijemo na stranske hodnike rudnika. Pred nami stopa delavec z bencinsko svetliko v rokah. Z njim ugotovljeno količino plinov. Če plamen zagori močnejše, pomeni, da je v rovu metan, če pa ugasne, smo naleteli na ogljikovo kislino. Seveda imajo za ugotavljanje plinov tudi druge aparate. Majhne količine plinov so v jami vedno, ki pa ob dobri ventilaciji niso škodljive.

Na obhod po bližnjih hodnikih okrog jaška traja poldrugo uro. V hodnikih, kjer je pred leti gospodari voda, je že vse pripravljeno za izkopavanje premoga. Tamke plasti premoga se črno svetlikajo med kamnitimi vložki. Povsod so močni oporniki, črpalki, cevi za ventilacijo, tračnice podzemskih železnic itd. Večino starih naprav so nadomestili z novimi. Zob časa je strahotno gospodaril med njimi. Posamezne vrvi, ki so nekoč vzdržale več sto kil teže, se drobijo pod rokami kot kosi kruha.

KAJ JE NAPISAL GEOLOG STACHE IN KAJ MENIJO DANES
Kdo je odkril sečoveljski rudnik in kakšna je njegova zgodovina?

To pravzaprav ni naloga naše reportaže, vendar je prav, da omenimo vsaj nekaj najznačilnejših podatkov.

Znani avstrijski geolog Stache, ki je napisal precej razprav o geoloških raziskovanjih v Istri, je pred nekako sto leti zapisal, da se na področju tržaške kotanje nahaja črni premog in da bi se splačalo vrtati. Njegove ugotovitve so začeli Italijani praktično izkoristiti šele leta 1936. Izkopali so jašek in hodnike in začeli kopati. Vendar je bila njihova eksplatacija bolj grabljenje kakor sistematično delo. Tudi takrat kakor danes je bila stalna borba z vodo, ki je zalivala hodnike.

Pod Italijo je dosegla produkcija svoj višek v prvih letih vojne, nato pa je naglo padala. Delno so bili temu vzrok tudi partizanski napadi. Zaradi minimiranja električnih naprav je delo v rudniku često površino.

Danes menijo geologi, da segajo plasti črnega premoga po vsej tržaški kotanji, nekako od Barkovlj

nju naprav so morali večkrat premagovati številne nevarnosti in same spremnosti tehničnega vodstva in samih delavcev se je zahvaliti, da ni bilo nobene večje nesreč.

Danes so priprave za vrtanje v glavnem končane. Nekateri stroje in dele opreme za rudarje bodo v kratkem dobili, na večjo in modernejšo mehanizacijo pa bodo lahko misili sele v prihodnjih letih, glede na rentabilnost rudnika. Pri tem moramo omeniti zgledno politiko varčevanja v rudniku, ki traja že vso dobo obnavljanja. Med drugim so obnovili večino starih naprav, kjer se je pokazalo le malo možnosti, da se to izplača.

Premog bodo vozili z vozički s posomo lokomotive, ki so jo že naročili v domačem podjetju. Ko se bo produkcija povečala, bodo tudi število lokomotiv povečali.

Hkrati z urejevanjem jame so začeli graditi tudi rudniško separacijo, ki bo predvidoma letos dograjena. Oprenljena bo z domačimi stroki jih bodo izdelali v tovarni »Mihha Marinko« v Trbovljah. Za vse dela v rudniku je letos ljudska oblast investirala okrog 182 milijonov dinarjev. Doslej so izkoristili okrog 60% te vsote. Zadnje investicije v višini 83 milijonov dinarjev bodo odobrili prihodnje leto. Porabili jih bodo za gradnjo stamovanj ter za razne rudniške naprave (odpiranje novih hodnikov, črpalka postaja, vodna vrata, kompresorska postaja itd.).

DELAVCI V RUDNIKU IN IZVEN NJEGA

Čeprav še niso začeli s kopanjem premoga, se vendar v rudniku mnogo govori o kadrih. Osnowo bodo tvorili stari rudarji, ki so nekoč že delali tu. Manj izkušen pa se bodo seveda najprej poprijeli lažjih del in se učili od starejših.

Zelo važno je vprašanje tehnične zaščite delavcev. V ta namen deluje v rudniku posebna reševalna ekipa, ki se je doslej že dobro izkazala. Vsi rudarji bodo opremljeni z modernimi čeladami, na katerih so pritrjene svetilke, tako da imajo roke proste. V rudniku stalno kontrolirajo vse naprave in mesta, kjer bi se lahko pojavili plini. Doslej so organizirali že tečaj za črpalce, v kratkem pa bodo organizirali tudi tečaj za strojnike.

Letos so zgradili v rudniku kopalnico in stamovanjsko hišo. V kratkem bodo dobili tudi oblačilnico, prihodnje leto pa bodo zgradili še štiri stanovanjske hiše.

Delovni kolektiv sečoveljskega rudnika se dobro zaveda vloge, ki jo ima v gospodarstvu tukajšnjega področja. O produkciji, organizaciji dela in o vseh stvareh, ki so v zvezi z delovnim procesom se često razgovarjajo na sestankih in izmenjavajo izkušnje.

Izven rudnika je njihovo udejstvovanje predvsem aktivno v društvu Svoboda, kjer sodelujejo v vseh sekcijah in tvorijo njegovo jedro.

Ko sem se vozil iz Sečovelj proti Kopru, sem v mislih še enkrat pretehal vse napore, ki so jih ti ljudje prestali v borbi za naravo, da bi naši domovini vrnili potopljeno črno zlato. Uvidel sem, da je takšne težave mogel premagati le kolektiv, ki je trden in ki ve, za koga dela. Naj mu na tem mestu izrečem vse priznanje.

V Sežani in Komnu so se odločili za Ivana Regenta

Prejšnji teden je bila v Sežani razširjena seja okrajnega odbora SZDL, ki so se je udeležili predstavniki vseh množičnih organizacij. Seji je prisostvoval tudi član Izvršnega odbora Ljudske skupščine Slovenije Ivan Regent. Na dnevnem redu je bila razprava o pripravah za novembarske poslanske volitve.

Po uvodnih besedah tovariša Evstahija Žadnika je tovariš Ivan Regent v daljšem govoru poudaril, da je potrebno razen volilnih shodov organizirati tudi osebno propagando od človeka do človeka. Taka osebna agitacija bo prav gotovo že bolj učinkovita kakor množična zborovanja.

Tovariš Regent je zateni govoril o zborih proizvajalcev in poudaril, da bomo volili v zboru proizvajalev take predstavnike, ki bo lo znali delovne kolektive prepričati, da samoupravljanje podjetij ne sme biti usmerjeno v žep posamezniku, temveč da je treba ustvarjati dobiček v podjetjih uporabljati v prvi vrsti za povečanje proizvodnje in izboljšanje delovnih pogojev v tovarnah. Ko je govoril o liku prihodnjega ljudskega poslance, je poudaril, da to ne bo samo glasovalni aparat, temveč razgiban, s socialistično miselnočnostjo prezen v s problemi svetega volilega okrožja in države kot celote seznanjen predstavnik ljudstva.

Na zborih volivcev se moramo pogovoriti o vseh problemih kraja, okraja in države. Govoriti moramo tudi o najbolj aktualnem vprašanju teh dñi, to je o tržaškem vprašanju. Tovariš Regent je označil italijansko irredentistično živiljevalno politiko in bahavno razložanje z orožjem na naši meji kot haderški zločin. Ves svet razen Italije ve, da Trst ne predstavlja v gospodarskem pogledu prav ničesar, niti kot luka niti kot industrijsko središče. Tega se najbolj zaveda samo tržaško prebivalstvo, ki se ogreva za zadnji predlog maršala Tita o internacionizaciji mesta.

Zatem je govoril še Ervin Dolgan, ki je ugotovil, da se po kraških občinah in vseh razvijajo živahn volilna kampanja z isto vnemo, kot se je razvijala kampanja za udeležbo na Okroglici.

Predsednik mestne organizacije SZDL Slavko Jež je natov zborovalce obvestil, da je sežanska občina sklenila predlagati za svojega zastopnika v zvezni skupščini tovariša Ivana Regenta. Enako se je odločila

Pobegi - Čežarji

Že takoj po končani vojni so ljudska oblasti, množične organizacije in zlasti Zveza borcev mjušlike poleg ogromne drugih nalog tudi na postavitev spomenikov in spominskih plošč padlim za svobodo. Tako tudi v naši vasi. Tudi če smo imeli požganih več hiš, smo začeli s pripravami za gradnjo zadružnega dobra in za postavitev spomenika padlim vaščanom. Osnovna organizacija Zveze borcev je to načelo častno izpolnila. Postavila je spomenik, za katerega lahko rečemo, da je med

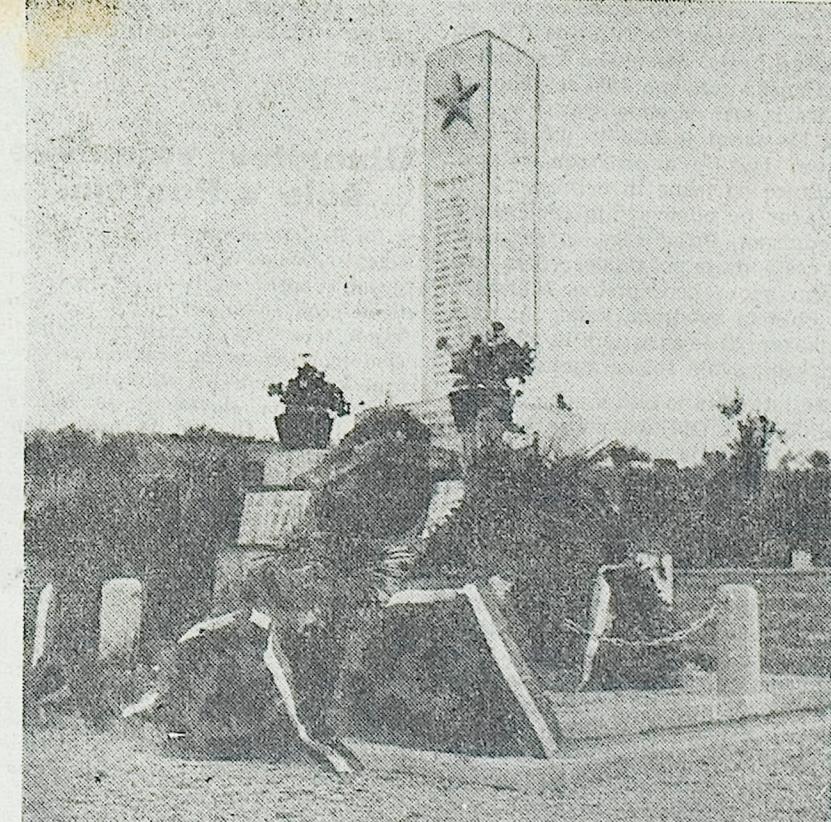
najlepšimi ne samo v našem okraju, temveč v vsej Sloveniji. Spomenik je posvečen 65 padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja. Zgrajen je bil s prispevkom vseh vaščanov, največ pa od strani borcev. Odkril so ga leta 1949.

Krajenva Zveza borcev je sporazumno z občinskimi odborom Koper-

okolica postavila odgovornega borcev za oskrbovanje in vzdrževanje spomenika.

To delo opravlja Benjamin Pobega, stari protifašistični borcev in politični preganjane.

F.V.

Spomenik padlim borcem v Pobegih - Čežarjih

SV. PETER - NOVA VAS

Združili smo dom in šolo

V Sv. Petru in Novi vasi še ne pomnimo tako temeljitega pregleda dela na prosvetnem polju. Obe vasi sta na zborovanjih pregledali razvoj šolstva in ljudske prosvete. Vaščani so ugotovili zdrene in napredne stvari. Šolstvo in ljudska prosveta, ki nelodljivo zavzemata den in postojanke napredka, sta za dnevnost postojanje napredka, sta za zlomili Kitajski zid. Pred tremi leti — tako je poročal šolski odbor — je bilo na osemletni šoli Sv. Peter še 25 mater, ki so prihajale z vsemogocičimi izgovori, da bi otrok odtegnile iz šole. Dve leti je trajal hudo boj. Danes ima šola že 15 otrok, ki neobvezno hote nadaljujejo šolanje. Šolski odbor je v tem času opravil neprecenljivo nalogo: zdržil je dom in šolo. Nekdanji dom, ki je šoli obračal habet in jo svarzno gledal, je spoznal resnico: šola je drugi dom naših otrok, šola je luč, ki razsvetljuje temo nedvadnosti in daje v roke najmočnejše orovje — znanje.

Vse nekaj drugega je bilo šolstvo do osvoboditve. Italijanski fašizem je šolo uporabil zato, da je Slovence na tej zemlji potujevali in jih potem držal je v temi nevednosti in sužnosti. Starši in otroci se tega mogoče niso niti dobro zavedali, občutili pa so sovrašto do nje in so jo preklinali in se je izogibali. Po vojni so izvršili korenit preobrat. To potrjuje obisk šole in zanimanje staršev za šolo.

Šola je letos ustanovila sedmi razred (tretji razred gimnazije). V tem razredu je osem dijakov, ki hodijo v šolo neobvezno. Učiteljstvo in starši so veseli tega razreda. Od tu bodo izšli prvi domači študentje — vasi bosta dobili svoje redne študante. Šolski odbor je tem in vsem pridnim dijakom organiziral na šoli dijaško kuhanjko. Dijaki ostajajo v dan v šoli, da bi tako zmogli zvesti zahtevam učnega načrta.

Zbora običi vasi pa sta razvozala še eno zadevo. Pred leti nam je nekdo po vasi pobil najboljše dijake in jih spravljal v Santinove šole v Trst. Tudi letos je poizkušal vzeti naši šoli dva najboljša dijaka in to celo sinova padlih borev. Očete jima je pogolmila rimsko volkulja, sedaj pa bi rad poslal v njeno žrelo še otroke. Zbora sta proti temu osto protestirala in prav tako proti tistem, ki vodi tako nečastno delo. Na žalost je to duhovnik iz Krkave. Oba zbora in šolski ter upravni odbor prosvetnega društva so sprejeli protestne rezolucije. Naše šole so sposobne same izobraziti in vzgojiti mladino, ki naj nato služi oborožena z znanjem svojemu narodu in Istri, ki je brez inteligenčne, ne pa da hlapčuje fašizmu proti svojemu narodu. Na željo staršev in otrok imamo tudi mi svoje semeničke, kamor bi duhovnik lahko posiljal mladino za svoj naračaj.

Oba zbora sta sklenila, da je treba povedati še to:

V ANKARANU SE ZAVZEMAJO ZA ZGRADITEV SOLSKEGA POSLOPJA

Na zadnjem zboru volilcev smo ponovno zahtevali zgraditev šolskega poslopja, kar je to nujna potreba našega kraja. Slovenska kot tudi italijanska osnovna šola se venomer selita iz ene zasebne stavbe v drugo. Do sedaj je bilo že pet selevit. Skoro isto je z otroškim vrtcem. Učilnice so tesne in neprimerne in nikakor ne odgovarjajo higieniskim predpisom. Poleg tega so še daleč od ceste, da je pot ob deževnem vremenu skorod neprehodna. Marsikdo se ob tem spodnika, kako da nima Ankaran, ki je turistični in zdraviliški kraj, svoje šolske zgradbe.

Ze leta 1946 je bila stavba za šolo oblikovala. Obljuba pa se vleče iz leta in letu in je že kar predolga pot. V Ankaranu se dobro zavedamo, da ima naš okraj veliko drugih gradbenih potreb, pa bi vseeno morali priznati, da je naša zadeva zelo nujna. Po drugih krajih koprskega okraja gradijo nove šole, kulturne in zadržujo domove, le na ankarsko šolo nekako pozabljajo. Nič čudnega, če tu ne pride do kulturnega razmaha. To bo mogoče šele takrat, ko bo imel Ankaran primereno šolsko poslopje ob cesti v središču kraja, kjer bo vzgojno in kulturno delo res uspevalo ter oblikovalo ljudi z bogato notranjostjo.

Prebivalci Ankarana

Prosvetno društvo povezuje vasi Sv. Peter in Novo vas. Naj bi se končno že prenhalo govoriti in pisati o nerazpoloženju ene vasi do druge. Tega danes ni več. Bilo je nekdaj. Naj kdo pokaže primer dveh vasi, ki bi tako složno delali na prosvetnem polju.

Občna zborna sta izvolila tudi novi šolski odbor, ki bo vodil materialno stran šole in prosvetno delo na šoli.

Vid

Koper

Gospodarski svet OLO v Kopru je razpravljal v sporazumu z gospodarskim svetom v Sežani o večjih investicijah, s katerimi bodo nadaljevali dela pri razširjenosti in asfaltiranju ceste med Koprom in Kozino. Za prihodnje leto je v načrtu razširitev ceste med Rižano in Črnim kalom. Oba okraja bi morala investirati za ta dela okrog 90 milijonov dinarjev. Kakor vse kaže, pa bodo to vsoto odobrili iz republiškega proračuna.

Gradnjo ceste bo prevzelo podjetje Slovenia cesta, ki bo za to delo najelo okrog 150 delavcev.

KMETIJSKE ZADRUGE POSTOJNSKEGA OKRAJA DAJEJO PREVELIKE KREDITE SVOJIM ČLANOM

Te dni je zasedala okrajna zveza zadruž postojnskega okraja. Na zasedanju so ugotovili, da ima postojanski okraj precej dobrih kmetijskih zadruž, vendar so prišle nekatere med njimi v zagato, ker so dovoljevale prevelike kredite svojim članom. Nepravilno je bilo zlasti to, da so dovoljevale akontacije za les, ki ga dolžniki sedaj iz različnih vzrokov ne morejo dobaviti.

Kmetijske zadruž bodo v kratkem začele z večernimi kmetijskimi tečaji, med kmečko mladino pa bodo propagirali vpisovanje v kmetijsko šolo.

*

Za proslavo v Kočevju se je prijavilo doslej 180 aktivistov in okrog 1000 članov SZDL in ZB postojnskega okraja.

L. B.

V POSTOJNSKEM OKRAJU SO PORABILI NAD 13 MILIJONOV ZA ZDRAVLJENJE BOLNIKOV

V torek je bila v Postojni skupščina Zavoda za socialno zavarovanje, na kateri so razpravljali o poslovanju zavoda. Ugotovili so, da je bilo poslovanje v prvi polovici letosnjega leta uspešno, saj znaša pribljetek okrog 7 milijonov dinarjev. Ta vsota seveda ne gre na škodo zavarovancev. Največ izdatkov so imeli za zdravljenje bolnikov v bolnicah in ambulantah. Ti izdatki znašajo nad 13 milijonov dinarjev.

Skupščina je sklenila, da se prebitek uporabi za graditev upravnega poslopja, ker zavod nima lastnih prostorov za poslovanje. Sklenili so tudi izvoliti za področje Ilirske Bistrike skupščino, ki bo reševala posamezne naloge tamkajšnjega področja.

M. M.

*

Otvoritev vajeniške šole v Postojni

Po dveletnem odmoru je spet pričela z delom vajeniška šola v Postojni. Ceprav so hodili vajenci na trimesečno šolanje v Idrijo, je bilo kljub temu čutiti vrzel pri njihovem teoretičnem in praktičnem znanju, kakor tudi pri disciplini.

Otvoritevna slovesnost je bila v osnovni šoli. Govoril je prof. Stelle Andrej, ki je poučil namen in važnost te vrste šolanja naše mladine, ki se strokovno usposablja. Naglasil je, kako skrbi današnja ljudska oblast za te šole in koliko prispeva zanje. Nato so govorili še tovarisi: Matvej Hace, sekretar OK ZKS, Miro Jelerič, predsednik OLO, Liliija Anđela, Čelan Franc in Kebe Maks.

Vsi so pozdravili ta dogodek ter obljubili vso pomoč.

Na proslavi je sodeloval dijaški pevski zbor, ki je zapel dve pesmi, in dijakinja, ki je deklamirala Grudnovno pesem.

Tudi mi se pridružujemo vsem z željo, da bi šola izpolnila naložo, za katero so jo osnovali. —db—

Čez mejo sta jo popihala

Avrelj in Mario, sedemnajstletna sežanska meščana, sta začutila, da jima je začelo poganjati perje in sta sklenila, da bosta tvegala prvi samostojen polet ne v sinje višave, marveč v Trst, o katerem se danes zopet toliko govorja doma in po svetu. Nič nista nifikur povedala, še domačim ne, kaj nameravata. V najstrožji konspiraciji sta se odločila, da bosta izročila varstvu mlačne jesenske noči in se kakor lisjaka splazila mimo obmejnih straž v cono A in v Trst. Ne kaže jma odrekli strateški sposobnosti, kajti načrt jima je na celih črti uspel. Domače je skrbelo, če sta se morda vdirila v zemljo. Osem dni so ubogi starši sivelni za neznano u-sodo mladih pustolovcev. Avrelj in Mario, nezrela junaka dneva, pa sta med tem z jako mešanimi občutki doživljala v Trstu klavirno usodo ptičkov brez gnezda. Po svetu zmagovitem vkorakanju v meto, sta se najprej napotila k nekim svojim sorodnikom, ki so malone onemeli od začudenja nad tem neapovedanim, tako rekoč ilegalnim obiskom. Da bosta v Trstu delo poiskala, sta možato povedala, če da je doma padla v vodo nad, da bi šla v neko strokovno šolo, k vojakom ju pa še ne marajo. Sorodniki so zmajevale z glavo in se samo čudili. Toda preden so utegnili kaj parmetnega svetovati, sta se mlada uskoka poslovila in se šla prijaviti v karantensko taborišče. Tu ju je čakalo grenko razočaranje. Umazana zanemarjenost se jima je zlobno režala od vseposvod. V srcih se jima je nenadoma pojavila nepopisna tesnoba. Objokane misli so planile domov. »Mama!«, se je utrgalo Avrelj iz dna duše. »Joj, kaj sva napravila!« se je kesal Mario. Prebivalci taborišča so ju zvedavo ogledovali in pomenljivo — molčali. Nekdo jima je potisnil v roko zarjavelo posodo in zverišeno žlico. In postavila sta se v dolgo vrsto, da bi prejela hrano iz kotla. Kuhar, neobrit, škrbast in ves umazan jima je napolnil posodi z neko vsebino, ki bi je sežanski maček ne povohal. Avrelj in Mario sta se z dolgim, žalostnim pogledom spogledala in tisti hip jima je dozorel v srcih uporen sklep. Froc od tod in čimprej! In glejte! Tudi ta načrt jima je uspel. Šla sta in se skesanjo javila naši delegaci, ki je greškomoma pomagala zopet v domače gnezdo. Na obmejnem bloku ju je čakal uradni sprejem. Celo nagovor sta moral poslušati, čeprav jima je od ganjenosti šlo na jok. Končno sta se našla zopet v toplem zavetju ljubega doma in trdn sklenilu, da ju za nobeno ceno ne bo nikdo več spravil čez mejo.

Z. J.

IZREDNO DOBER PRIDELEK GROZDJA NA DRŽAVNEM POSESTVU »NOVA GORICA«

Na državnem posestvu »Nova Gorica« — Ajsevica so te dni začeli s trgovitvijo zgodnjene sorte Veltinca. Za tem bodo trgali Pinello, beli Brundec, rizling, merlot, malvazijo in rebula.

Strokovnjaki so preračunali, da bodo letos na tem posestvu pridelali 100 % vina več kot lani. Nekateri vinogradi na področju stare gospode dali od 100 do 120 stotov grozdja sorte merlot in tokaj na hektar.

Začetni nastavek zgodaj spomladi je kazal, da bo letošnji pridelek naravnost rekorden. Slabo vreme med evetenjem pa je vplivalo, da se ves nastavek ni opolidil. Delavci posestva so morali zaradi tega škopiti in zveplati trikrat več kot druga leta. Tako so obvarovali pridelek. Od zgodnjene pomlad so se znajili in skrbeli za vinograde, kot bi bili njihova last. Letos so jim obrodili tudi nekateri novi vinogradi, nasajeni leta 1949 in 1950. Računa, da bo skupni pridelek 12 vagonov vina.

J. P.

OBSIRNA ZDRAVSTVENA AKCIJA V BRKINIH

Okraini odbor Rdečega križa je organiziral obsirno zdravstveno akcijo v Brkinih. Pri množičnih zdravstvenih pregledih, ki so bili v nedeljo, 27. septembra, je sodelovalo 46 zdravstvenih delavcev. Pregledali so nad 700 ljudi. Za zdravstveno akcijo je bilo med prebivalci Brkinov veliko zanimanje.

Uspeli živinorejski razstavi v Komnu in Slivju

Kmetijske zadruge v občini Komnen ter občini Materija in Podgrad v sežanskem okraju so priredile dne 20. in 21. septembra tega leta prvi živinorejski razstavljeno živino. Prvo nagrado in venec je prejela krava »Vrba« R 255, rojena 6. 12. 1947.

2. letni, last Fradel Ivana, Bač 3,

KZ Materija, ki je prejela nagrado 2.500 dinarjev. Kot prva telice je prejela nagrado 2.000 din ter venec »Zora«, rojena 12. 1. 1952, oče »Sivec«, mati »Bruma«, last Križman Franca, javorje 22, KZ Obrov.

Prva nagrada pri bikih 4.000 din ter venec je prejel bik »Hektor« R 78, rojen 5. 2. 1951, oče »Misko« R 6, mati »Bistra«, last Vouk Marka, Kovčice 2, KZ Slivje.

Druge nagrade so bile razdeljene po razredih, in sicer za krave povprečno po 1000 din, za telice 960 din, za bice 2.500 din in za bikice 1.200 dinarjev.

V Slivju je razstavljal živino 10 kmetijskih zadrug, te so prispevale v gotovini po svoji moći. Pohvaliti je treba zlasti KZ Slivje, ki je prav dobro organizirala razstavo ter prispeval 65.000 din, prav tako KZ Obrov, ki je prispeval 40.000 din. Ostale KZ so se je v manjšem merilu odzvale s prispevki za dvig živinoreje. OLO Sežana je prispeval 106.000 dinarjev.

Po končani razstavi v Komnu in Slivju je govoril tovarš ing. Ferenc iz Znanstvenega zavoda za živinoreje v Ljubljani ter nakazal živinorejem nadaljnje naloge pri smotri reji živine ter nadaljnjo selekcijo iste.

Razstavi v Komnu in Slivju sta pokazali, da je naš kmet izboljšal stanje živinoreje od predvojnega in se zaveda, da mu živinoreja daje glavni dohodek v kmetijstvu. Samo nekaj let je minilo, odkar vršimo selekcijo živine, in rezultat sta prvi živinorejski razstavi, ki sta pokazali, da sežanski okraj razpolaga z dobrimi plemeninskimi materialom.

Glavne zasluge pri dvigu živinoreje ima živinorejski odbor pri OZZ Sežana ter živinorejski podobor pri KZ in člani KZ, ki s pravilno odbiro sivorjave pasme pomagajo pri dvigu naše živinoreje, kajti le s pravilno odbiro — selekcijo živine bomo dobili dober plemenSKI material, ki ga bomo lahko s ponosom prodajali v druge republike — kot najboljšega. Živinorejski razstavi pa sta dali našemu kmetu novo pobudo in veselje za vzgojo dobrega plemenskega materiala.

Zato, živinorejci sežanskega okraja pozivamo vas, da delate za temeljitejšo selekcijo in dvig živinoreje.

Kmetijski tehnik P. V.

Z živinorejske razstave v Komnu: Prvonačrana krava, last Pipan Antonia iz Komna št. 7.

do Jadrana

Ob živinorejskih razstavah v Ajdovščini in Cerknem

V Ajdovščini je bila razstava rođavniške plemenske živine ob 20. letnici selekcijskega dela. Na razstavi je bilo okoli 244 glav živine, od teh 123 krav, 75 telic, 15 bikcev, 8 bikov in 23 telet. Vsa razstavljenja živina je bila sivorjave pasme. Med živinoreje Srednjevipavske doline je opaziti pravo tekmovanje, tako da je bila razstava zelo živa. To je bila že III. razstava rođavniške plemenske živine in bilo je opaziti velik napredok in tudi mlečnost krv je bila ocenjena za večjo. Ocjenovalna komisija je gledala na potomce bika »Nero« lasttovariša Bone Mira. Vsi potomci tega bika, ki je bil uvožen iz Švice, so kazali dobre znake. Poudariti je treba, da je tu živina, ki spada med najboljšo plemensko živino v Sloveniji. Vipavski Križ, Lokavec in Ajdovščina so največji centri selekcije. Od tu se plemenska živina širi po vsej Goriški, biki, plemenjake pa izvajajo od tu po vsej Jugoslaviji.

Na razstavi je bila tudi krava »Bistra«, last Viktorja Vodopivec, ki je po mlečnosti druga v Sloveniji. V desetih mesecih je dala 5206 litrov mleka s 4,2 mlečobe.

Kot prva je bila ocenjena krava Šilva, last Marjana Gregorca iz

je na Cerkljanskem opaziti napredek v živinoreji, če pomislimo, da je bil ta kraj med najbolj opustosjenimi med NOB. Prej zelo razvita živinoreja, je bila skoraj popolnoma uničena. Okupatorji so v enem samem vduoru na ta del osvojenega ozemlja odpeljali nad 600 glav živine. Veliki vrhovski kmetje, ki so imeli navadno po 20 glav živine, so imeli ob osvoboditvi le še po dve do tri glave. Sedanja živinoreja je popolnoma nov zarod, ki se ga zaredili v izredno težkih pogojih. Zato pa živinorejci zaslužijo priznanje strokovnjakov, ki ga sicer na tej razstavi niso bili deležni.

Živinorejecem samim pa velja opozorno tovariš iz Ljubljane, ki je omenil, da je preveč hlevske reje. To tudi popolnoma drži. Vse premale gledajo nekatere živinoreje na mlado, razvijajočo se živino. Se so kraji, kjer bi lahko uredili pravvrstne pašnike, kjer bi posebno mlada živina dobila odgovarjajoč teren. To velja posebno za Šebrelje, kjer so nekatere naprednejše kmetije že pred včetkom 50-ih leti težile za ustavovitvijo pašnika na Šebreljskem vrhu. Nerazumevanje in prevelika zakoreninjenost v že tradicionalno hlevsko rejo, pa je to preprečila.

Z živinorejske razstave v Cerknem: Najlepši bik, ki je prejel 1. nagrado, last Rudolfa Močnika iz Gorij št. 3.

Ajdovščine, ki da letno 3450 litrov mleka. To je za kraški teren najboljši tip krave. Jože Pirjevec iz Ajdovščine je dobil nagrado za najlepšo jumico, Avgust Jerkič iz Dobravlj pa ima najlepšega bika.

Komisija se je ob zaključenem ocenjevanju zelo pojavno izrazila o živinorejcih Srednjevipavske doline. Vse tri prvoocenjene glave so dobile za nagrado časten venec. Med najboljše pa so razdelili 250.000 dinograd.

V Cerknem so razstavljalji živino pimegavke pasme. Razstavljalje so kmetijske zadruge Cerkno, Otalež in Podlaniše. Na razstavi je bilo okrog 150 glav živine. Ocenvalevali sta dve komisiji. Za najboljšo so ocenili kravo Jakoba Čufra iz Cerkna, ki je v desetih letih imela osem telet in je v zelo dobrni kondiciji. Najboljšo jumico je razstavljal Franc Petermelič iz Planine pri Cerknem, najboljša bika pa Rudolf Močnik iz Gorij št. 3. pri Cerknem.

Za cerkljanske živinoreje je važna ugotovitev, ki jo je ob zaključku pregleda in ocenjevanja izreklo član komisije iz Ljubljane. Vsa razstavljenja živina je bila srednje dobra. Pri kravah je bilo opaziti, da so dobre mlekarice in da so dobro oskrbovane. Vse preveč pa prelaže hlevska reja. Premalo se živinoreje zanimajo za lepoto živine. Ni vse samo rentabilnost, ki jo imajo od živine, če pa pri tem trpi zunanjost. Razstava je med drugim pokazala, da polagajo cerkljanski živinoreje veliko pažnje za vzrejo dobre plemenske živine. Večakor

Goriška mladina je lahko ponosna na svoje delo

Med pripravimi za peti kongres LMS je goriška kakor tudi vsa primorska mladina sprejela obveznost, da bo nosila glavno breme pri olepsavi vasi in postaviti slavolokov za veliki primorski praznik 6. septembra. Z njim so delili svoje veselje in obujali spomine tudi stari in mladi iz drugih predelov Slovenije. Kako je bila Primorska za to slavnost okrašena, o tem smo že veliko pisali. Videli so na lastne oči stotisoči ljudi, ki so se slavila na Okroglici udeležili in potovali skozi lepa primorska mesteca, trge in vasi. Poleg tega je mladina na najvidnejših vrhovih zakurila na stotine in stotine kresov, ki so naznajali našim še neosvojenim bratom na Goriškem in v Beneški Sloveniji ter Kanalski dolini, da vsa Primorska praznuje, da obenem misli tudi nanje in na njihove težave in trpljenje, ki ga še morajo prenati pod kruto tujčeve peto. Tiogni so bili zaslužnim zamejskim bratom svetu bodruma lučka, da naj bodo vztrajni v boju.

Na proslavi pa je prišla lahko recemo vsa mladina, zlasti z Goriške. Če vzamemo, da se je iz goriškega okraja udeležilo proslave na Okroglici 50.000 ljudi, vidimo, da so doma ostali najmlajši člani družine in prijetni ljudje, da so čuvali dom in otroke ter opravili potrebna dela v hlevu. Tako lahko mirne vesti trdimo, da smo imeli na Okroglici zbrano vso goriško mladino. Le-ta je večinoma prihitala na slovesnost s kolemi že na predvečer praznika. S posebno pozornostjo so mladinci in mladinke poslušali govorove starejših borcev. Višek navdušenja pa je vsekakor bil Titov govor.

Po vseh vseh, in to v 140 mladinskih aktivih, so imeli mnogočne sestanke mladine, kjer so podajali obračun svojega dela in volili deležate za občinske konference. Občinske konference so tako izvedli že v Novi Gorici, Kanalu, Kojskem ter Dobrovrem ter v drugih krajih. Skrbno pa se manje že pripravljajo v Ajdovščini, Šempetru, Vipavi ter v preostalih občinah. Vse delegatov za mladinski kongres bodo izvolili 29. Večje občine, kakor Nova Gorica, se izvolile kar po tri deležate, ki bodo mladino zastopali na kongresu.

Najboljša mladinska organizacija je še vedno v malih vipavskih vasici Budanje. Le-ta po svojem zglednem delu prekaš maršikatero povprečno partizansko organizacijo. Med drugim so imeli letos kar 8 samostojnih kulturnih prireditev. Poleg tega so nastopali tudi v gorski vasi Podkraj, v Podnanosu, v Vipavi in drugod. Na vse prireditve, ki so jih imeli, je prišlo veliko občinstva. Tudi v obmejnima briškima vasem Podsatnotinu in Cerovem in drugod se mladina s pomočjo dobrih vaških učiteljev in učiteljev uči lepih igric in z njimi nastopa v domaći vasi. Večkrat gredo gostovati tudi v sosednje vasi.

—JP

Delovanje mladine na Krasu

O mladini se večkrat slišijo zelo nepopolni glasovi, da je nedelavna, da ji ni kdo ve kaj do kulturnega dela, da nič ne misli na prihodnost, da...

Vendar so taka mnenja nekako pretirana. Človek je že tak, da raje graja kot hvali. Dejstvo pa je, da se mladina vendarle zanima za najrazličnejša vprašanja. Dokaz temu so mladinske konference, ki jih imata mladinska organizacija po okrajih v zadnjih dneh, kjer mladina razpravlja in rešuje razne organizacijske, politične in druga vprašanja. Mladina občine Sežana je na takih konferencah pregledala delovanje po posameznih vseh občin. Mladina te občine živi v neposredni bližini Trsta, zato je potrebno, da je njen zanimanje za politična vprašanja Trsta bolj živo. Bolj bi jo moral zanimati, kako živi mladina v Trstu, ki je otopena vseh pridobitev NOB.

Aktivno pa se mladina udejstvuje v raznih društvenih organizacijah, tako v telesno-vzgojnem društvu »Partizan« v PLZ, v prostovoljnem gasilskem društvu in podobno. Pri tem pa pozabljiva, da je politična organizacija. V zvezi z bližajočimi se volitvami, čakajo mladino važne naloge. Važen bo njen glas pri izbiri kandidatov, pri pojasnjevanju pomena volitev tistim mladincem,

ki bodo letos imeli pravico prvič voliti.

Delegati mladine so na konferenci govorili o odmevu govora maršala Tita na Okroglici, o kulturni in politični vzgoji mladine in posebno ostro o delovanju klerofašizma. Ostro so obsodili rovarjenje škofa Santina, ki je pred kratkim postal v Koper svojega zastopnika, ki je potem tam širil propagando, da bi tudi iz okraja Sežana spravil čim več otrok k birmi v Koper. Delegati so obravnavali vprašanje zapošljitve mladine v posameznih podjetjih in ustanovah. Eden izmed delegatov je sprožil vprašanje odprtjanja ženske delovne sile in namešanje moških na izpraznjena mesta. Na dan je prišlo tudi vprašanje prehrane tiste mladine, ki je zaposlena v podjetjih v Sežani. Tu obstaja samo ena manjša menza za uslužence okrajinov ustanov. Mladina iz podjetij se hrani zdaj v eni, zdaj v drugi gostilni, nekateri pa si samekuhajo doma. Govorili so tudi o plesih po vseh, ki so postali prepegnosti, tako da mladina zamejmarja vsako kulturno-politično delo. Konferenca je sklenila, da se brez kulturne prireditve, ne bo izdal nobenega dovoljenja za ples. Ob zaključku konference so izvolili dva delegata za V. kongres LMS in nov Ilirske občinski mladinski komitet.

H kritiki sežanske »Svobode«

»Primorske novice« (14. 8. 1953) so v »Prepihu« kritizirale DPD »Svoboda«, češ da nastopa z zastrelimi pesmimi in da je orkester »Svoboda« aktiven samo na plesih, ne pa pri proslavah. Teden dni kasneje pa jo je tudi »Pavliha« z zadoščenjem stresel iz svoje »Popotne torbe«.

Tako neodgovorno pisano ni in ne bo nikoli moglo nicesar doprinesti k uspešni ureditvi razmer v sežanski »Svobodi«, da bi se ta utrdila in poživilo njeno delo, ker je vsebina kritike poleg vsega drugega neresnična in neobjektivna, da ne govorimo o načinu in obliki, v katere je bila napisana.

V okviru proslave Dneva vstaje — 22. julija — so člani sežanske »Svobode« gostovali na izredno lepo uspeli proslavi na Vrabčah, kjer je poleg orkestra nastopila igralska skupina z raznimi skeji in pevski kvintet s samospovedi. Še prej so nastopili v Sežani ob priliku snemanja Radia Koper za program »Z mikrofonom štrom Primorskem«, dalje v bolnici TBC Senožeče itd.

V okviru proslave 10. obletnice osvoboditve Primorske je DPD »Svoboda« Sežana priredila turnejo s sicer kratkim, vendar pestrim sporedom. Sodeloval je tudi orkester društva, medtem ko se pevski zbor teh gostovanj ni mogel udeležiti, ker se je vadil za nastop na Okroglici. Ansambel, ki ga je vodil tovariš Miro Kranjc, je obiskal predvsem oddajljene kraje sežanskega okraja, ki so v tem pogledu najbolj zapostavljeni. V dneh od 1. do 4. septembra je gostoval v Rizani, Črnem kalu, Matemiju, Obrovem in Tomaju, 6. septembra pa se je udeležil proslave na Okroglici. Kjerkoli so člani ansambla nastopali, so jih povsod točno pozdravili in povsod je občinstvo izrazilo željo, da bi se taka gostovanja še večkrat ponovila.

Da se ni DPD »Svoboda« moglo pripraviti z bogatejšim sporedom, igro, koncertom itd., za to moramo iskati razloga v dejstvu, da imamo v Sežani še vedno ljudi, ki njene napore razbijajo z neutemeljenimi in neobjektivnimi kritikami. To je precej boleča točka, ki je ni tako lahko odpraviti. Še najbolj žalosten je, da je to, da kritizirajo ljudje, ki v največ primerih stojijo tako daleč od dela »Svobode«, da ne videjo njenih težav in ne poznavajo njenne problematike. Zečeti bi bilo, da si v bodoče taki kritiki, ki jemljejo še preostalem aktišnemu člansku voljo do dela s tem, da pišejo neodgovorne stvari po raznih humorističnih listih, položijo roko na srce in se vprašajo, koliko so omi napravili za dvig kulturnega življenja v Sežani. Še bolj pošteno pa bi bilo z njihove strani, da bi se tudi sami vključili v delo »Svobode« in s svojo udeležbo pomagali postaviti jo na trdne in zdrave temelje, obenem pa prispevati svoj del v kulturnemu napredku in socialistični preobrazbi naših ljudi.

Fizol Rakljič je letos v goratih krajih Primorske izredno dobro obrodil

»Svoboda« ima toliko sekcij (dramatska skupina, folklorna, pevski zbor, orkester itd.), da lahko v njej vsakdo na svojem področju dela.

Vse to je bilo potrebno napisati, da si bomo na jasnom. Pustimo neobjektivne in neumestne kritike in rajši zagrabimo vsi složno in živo za delo, da pozivimo kulturno-presvetno življenje v Sežani, tako kot je treba. Spodbujajmo rajši ljudi k delu in večji aktivizaciji, namesto da jih kritiziramo. Sicer nihče ni proti kritiki, če je objektivna ter zdrava. Vendar je treba v prvi vrsti kritizirati tiste, ki nič ne delajo, in če nato one, ki pri delu grešijo.

R. F.

Ali je prav tako?

SЛИЦА О СТАНОВАЊУ В DIVАЦИ

Kar sama mi prihaja na miselista zgodbica o lisici in jezu, ko sem te dni slišal tolle lepo zgodbico: Kot povsod, je tudi v Divači stiska za stanovanje. Imamo nekoga, ki je bil pred leti kar zadovoljen z enosobnim stanovanjem. Za začetek je kar slo, ker pač ni bilo drugače. Kmalu pa mu je že zeleniška uprava preskrbela dvosobno stanovanje, spalnico in kuhinjo. Sledaj je ta tričlanska družina podedovala lepo vilo, ki ima kuhinjo, dvosobno stanovanje, kopalnico, drvarnico in klet. Čaka pa vseeno na vselitev, ker je v četrti sobi še ena stranka. Na zahtevo novega gospodarja se ta stranka ni izselila, ker nima druga stanovanja. Novi gospodar je to stranko poklical na sodišče in se tam izrazil, da bo to stranko vrgel na cesto.

Zelo čudno, da sodišče zagovarja tako ravnanje in da imajo taki ljudje pri naši oblasti zaslombo in protekcijo.

Opazovalec

ZAKAJ JE NA CERKLJANSKEM RAZDELJEVANJE ПОСТЕ TAKO SLABO?

Večkrat se po cerkljanskih vseh slišijo pritožbe o prejemjanju pošte. Skoro vse vasi v občini prejemajo pošto samo trikrat tedensko, v ponedeljek, sredo in petek. Neredkokrat se zgodi, da bi moral zastopnik vase, predsednik zadruge ali kak drug predstavnik mnogočne organizacije SZDL prisostvovali kaki važni seji na občini ali na okraju, pa dobi obvestilo z eno ali tudi večkratno zamudo. Tako zaostajajo uradna pisma in je nevarno, da to vzbuja veliko negodovanje pri ljudeh.

Ni pa samo vprašanje pisemske pošte, temveč tudi časopisa. Je vedno primerov, da so posamezni naprednejši ljudje po vseh naročeni na Slovenski poročevalci, Ljubljanski dnevnik in na Ljudske pravice Borbo. Ko pride pošta, prejmejo kar po tri številke naenkrat, včasih pa tudi po pet, če je na vseh kaj zanede. Kako naj delovni človek potem dobi čas, da bi prebral vsaj glavne stvari, ki ga zanimajo?! Navadno vrže z nejeljivo vse skupaj v omaro, pa je opravljeno. V največ primerih pa se odpove naročništvu.

Da navedemo primer iz Otaleža, kjer vozi avtobus pošto za štiri vase in sicer: Lazec, Plužnje, Otalež in Jazne mimo Maruškovec, ki je oddaljen le dobre četrt ure, v Cerkno, kamor mora potem pismeno pošto. Pri tem zamudi najmanj pol dneva, če pa bi šel k Maruškovecu pa le dobro uro. Istri primer je za Šebrelje, avtobus vozi vsak dan skozi Stopnik in pelje pošto mimo vse do Cerkna.

Tudi pismeno so se navadili precej velike udobnosti in si privoščijo razne molajšave. Kar je hiš v bližini že še nekako oddajo pošto, druga pa čaka lastnika navadno kar na stanovanju pismeno.

Ni prvič, da so se prizadeti obrnili do novinarja, da bi podprt njihove želje po izboljšanju. Poštna uprava naj bi javno pojasnila vzroke, zakaj je stanje tako, zakaj se ne da, ali zakaj se tako stanje ne popravi.

Učiteljišče zopet v Kopru

V začetku septembra so se po dolgih letih ponovno odprla vrata učiteljišča v Kopru. Ob tem važnem dogodku bo prav, če orisemo na kratko njegov razvoj od prvih začetkov do današnjih dni.

Najstarejši avstrijski šolski zavodi, kjer so vzgajali in se izobraževali bodoči osnovnošolski učitelji, so bile tako imenovane normalke. To vrsto šol je ustavila Marija Teresija v drugi polovici 18. stoletja. V glavnem mestu vsake dežele je delovala po ena normalka. Imenovali so jo tako, ker naj bi bila vzor vsem osnovnim šolam: glavnim solam v večjih krajih in trivialkam na vasi. Podobne so bile normalke nizkim gimnazijam, zasegale pa so dva do štiri razrede. Osnovnošolskim predmetom so se pridružili latinski jezik, prostoročno in geometrijsko risanje, tehnologija, nauk o lepem vedenju, pedagogika ter osnovnošolska metodika. Normalke so torej nadomeščale učiteljišča.

Prvo glavno šolo med vsemi mesti je dobil Rovinj leta 1819, prisključen pa ji je bil trimesečni učiteljski tečaj. Pozneje so dobila glavno šolo tudi druga istrska mesta in če so okoliščine dovoljevale, so tudi v posebnih tečajih vzgajali bodoče učitelje trivialk.

Od leta 1852 se je tečaj za učitelje podaljal za eno leto. Število tečajnikov je bilo zelo pičlo. V šolskem letu 1869/70 sta obiskovala tečaj le dva kandidata. Posledica tega je bilo prav občutno pomanjkanje učiteljstva. Da bi se odpravilo to stanje, so predlagali ustanovitev dobrega učiteljišča, kjer bi bilo za gojence vsaj 20 štipendij od 200–400 K letno. Prizadevanja po takem zavodu so rodila uspeh in leta 1870 je bilo po daljši borbi ustanovljeno triletno učiteljišče s sedežem v Rovinju. Tamošnjo deško osnovno šolo so spremnili v vadnico. Cilj novega učnega zavoda je bil vzgajati učitelje za italijanske in ilirske osnovne šole, pa tudi za take osnovne šole, na katerih se je vršil pouk v obeh jezikih.

Učni jezik je bil italijanski; gojenci pa so se lahko odločili še za ilirščino. Nemški jezik, klavir, orgle, vzgoja gluhih, slepih in duševno zaostalih otrok so bili neobvezni predmeti. Obveznih učnih predmetov je bilo 14: verouk, pedagogika, metodika, italijanski jezik, matematika, prirodopis, naravoslovje, zgodovina, kmetijstvo, pisanje, risanje, petje, violina in telesna vzgoja. Prvi letnik je imel 25 tedenskih ur, drugi 26, tretji 31, od teh 6 ur za praktične vaje.

V prvi letnik se je vpisalo 7 gojencev, toda kmalu sta izstopila dva. Šolsko leto se je zaključilo 31. avgusta, a že med počitnicami, ki so trajale do 31. oktobra, je prišlo v Rovinj vznemirljivo sporočilo o bližnji ukinitvi zavoda, ki naj bi bil premeščen v drugo primerno istrsko mesto. Zato ni bilo več vpisovanja v prvi letnik, eventualni kandidatje so se vpisali v Gorico; drugi letnik se je obdržal še eno leto s štirimi gojenci, od katerih so bili trije iz Rovinja.

Edini mesti, ki sta prišli v poštev za premestitev učiteljišča, sta bili Koper in Pazin. Obe mesti sta se potegovali zanj s tehtnimi razlogi. Zmagal je Koper. Tako se je jeseni 1872 preselilo učiteljišče iz Rovinja v Koper in dobilo začasno stehro v tedanjem gimnaziskem posloplju. Pred uporabo teh prostорov je bilo treba izvršiti nujna pravila. Delo se je nekoliko zavleklo, ker ga je oviralo slabo vreme, in tako je bilo mogoče začeti s poukom šele 2. januarja 1873, na dvorazredni vadnici pa aprila istega leta.

Pouk se je vršil po učnem načrtu, ki je veljal tudi v Rovinju, torej v italijanščini, a nanovo so uvedli obvezni pouk nemščine po tri ure na teden. Med neobvezne učne predmete so uvrstili tudi slovenski jezik in stenografijo. V središču mesta ležeči vrt so najeli za dobo 10 let, da bi se gojenci mogli praktično izpolnjevati v kmetijstvu in vrtnarstvu. Zavod ni imel telovadnice, pač pa letno telovadische.

V šolskem letu 1874/75 se je tudi koprsko učiteljišče razširilo na štiri letnike. To leto pa je prineslo drugo važno ureditev: ministrstvo prosvete je z odlokom z dne 10. julija

1875 odredilo, da se učiteljišče v Kopru razširi za en ilirski (hrvaški) oddelok in en slovenski oddelok.

Uradni jezik kombiniranega učiteljišča je bil nemški. Spričevala so se izdajala v nemškem jeziku in v jeziku oddelka, kateremu je kandidat pripadal. V šolskem letu 1875/76 so uvedli italijanščino kot neobvezen učni predmet za gojence v slovenskem in hrvaškem oddelku, hrvaščino pa za slovenske in italijanske učiteljiščnike po 2 uri na teden. Zanimiva je narodna pripadnost maturantov. Od tega leta do vključno šolskega leta 1898/1899 se je prijavilo k zrelostemu izpitu 182 Italijanov, 247 Slovencev in 73 Hrvatov. Te številke dokazujo dvoje: kljub uradnemu pritisku in oblastnemu favoriziranju Italijanov so imeli Slovenci na koprskem učiteljišču večino, s Hrvati pa še celo! V glavnem so bili učiteljiščniki iz Kopra, Istre, Trsta, goriške pokrajine, Beneške Slovenije ter nekaj — zlasti s Hrvati — iz ostalih avstrijsko-madžarskih pokrajin.

Reorganizacija učiteljišča je povzročila tudi premestitev vadnic. Zaradi pomanjkanja prostorov se ni mogla razširiti na petrazredno, kar je bilo zauzeto. Slovenski oddelok je obsegal 6 šolskih let v enorazrednici, italijanski pa v dvo-razrednici. Nemščino so poučevali od 3. razreda dalje po tri ure na teden. Število slovenskih otrok na vadnici je bilo zelo nestalno, kar je pač posledica tedaj vladajočih političnih prilik. Najnižje je bilo v letu 1875/76 (5), a najvišje v letu 1899/1900 (27). Šolsko leto je tako na vadnici kot na učiteljišču trajalo od 15. septembra do 15. julija.

Solski prostori za učiteljišče niso bili posebno primerni in že leta 1875 je nastal načrt za zgradbo no-

Ob petdesetletnici skladatelja dr. Danila Švara

Nedavno je poteklo 50 let, odkar se je rodil v Ricmanjih pri Trstu slovenski skladatelj in dirigent dr. Danilo Švara.

Njegova glasbena dejavnost sega v ljudskošolsko dobo, ko je skladal pesmi, zbrane in samospewe, čeprav ni poznal osnovnih zakonov skladateljske tehnike. Najprej je študiral klavir na Glasbeni Matici v Ljubljani (1920), nato je študij nadaljeval na Dunaju pri slovenskem rojaku pianistu Antonu Trostu (1923) in nazadnje pri Malati v Frankfurtu, kjer je študiral tudi dirigiranje pri slavnem Scherckemu, harmonijo in kontrapunktu pa pri Caesarju. V letih 1925–27 je bil dirigent v ljubljanski Operi in profesor na operni Šoli takratnega konservatorija. Žeja po študiju ga je vodila 1927. leta zopet v Frankfurt, tokrat k profesorju Bernhardu Seklesu, pri katerem je leta 1930 končal študij iz kompozicije. Odtlej deluje kot dirigent v ljubljanski Operi in kot profesor na Akademiji za glasbo.

Švara ustvarja vse glasbene oblike: otroške, mladiške ženske zbole (Obup, Sirota Jerica), samospewe za glas in klavir (Brodnik), mojstrsko prireja za zbole narodne pesmi (Moj oček), prav tako partizanske (Vencelk partizanskih). Skladza za klavir, godalni kvartet, simfonije in za film. Njegova glasna ustvarjalnost pa postaja in ostaja vsebolj opera (največja glasbena oblika) saj je doslej napisal že dve (Kleopatra, Veronika Deseniška). V poslednjem času je končal svojo tretjo opero in sicer Opero o Prešernu. Ta opera utegne biti njegovo največje in najboljše delo in bo gotovo po vseh znakih spadalo med največje slovenske glasbene umetnинe.

Svarova glasba sodi med radikalne oziroma najradikalnejše smeri v slovenski glasbeni tvornosti in je prav zavoljo tega svojstvena, za izvajalca in poslušalca močno zahtevena. Po razumskem in čustvenem dojetju postaja njegova glasba vse bolj domaća in topla. Kot profesor dirigiranja vzgaja nov dirigentski rod, ki se že danes odlično uveljavlja v slovenskih glasbenih javnosti. Na tem področju se odlikuje Švara kot neprekosljiv metodik in pedagog.

— mp —

vuga poslopja. Vendar so se tozadvena pogajanja vlekla več let in do zdajne sploh ni prišlo. Ker se je zavod z ustanovitvijo slovenskega in hrvaškega oddelka tako razširil, je bilo nujno potrebno najti druge šolske prostore. Glede na tedanje krajevne prilike je bilo to presneto težka naloga. Rešil jo je takratni deželnki šolski nadzornik Anton Klodič: učiteljišče se je 25. septembra 1875, preselilo v nekdanji frančiškanski samostan v ulici Eugenio, z njim vred pa še deška osnovna šola. Zgradbo so seveda morali primerno adaptirati, za kar so porabili precejsje vsote, zlasti potem, ko niso uspela pogajanja za novo stavbo.

V tej stavbi je učiteljišče ostalo vse do njegove ukinitve, ko se je preselilo v Górico.

KUBEJSKI:

Od upornikov do osloboditeljev

(K desetletnici primorskih brigad.)

V preteklosti večkrat oborožila se vsled nasilja je slovenska pest in je — čeprav neuspešno — navalila na gospodarje utrd, gradov in mest.

In z ognjem kronali so kralja — kmeta, je Gradnik tu v Górici izkravpel: grožeče v prsih tlela je osveta in punt je v dalj in šir zaplamel.

Še huje je graščaku kmet tlačanil, s krvjo in znojem spet ga je redil; za staro pravdo se nihče ni zganil, vsakdo ga lahko tepel je, moril.

V novejšem času za odpadlo tlako nov jarem novi je izbral gospod, zatiral pesem nam, besedo vsako, nazival nas s prezirom »sužnje rod

O koncu naše sladke gorovice, o narodnem poginu že prerok zločesti bajal je, mnogil krivice; gorja je reka rasla v veletok...

In glej: ob uri usodne odločitve naš človek spet je vzel orožje v dlan: plačnik krivice in glasnik rešitve — na svoji zemlji vstal je partizan.

Od koder pljuska sinji val Jadrana, do tja, kjer vzpenja se v nebo Triglav,

zemljo pojila kri je partizana, on tod trpel je, umiral, zmagoval.

In zmagal je. — Porušeni domovi so klicali: povrni se, moj sin! in prejšnji borec v jadrni obnovi svobodni dom si ustvarja iz ruševin.

In že pozabljojo se prejšnje rane, se v skupnem delu družijo moči.

— Svobodno sonce, več ne zrše tlačane, na svoji zemlji gospodar smo mi!

22. september 1953

Kulturni drobiž

Za stolnico rojstva velikega holandskega slikarja Vincenta Van Gogha je neko holandsko filmsko podjetje izdelalo film posvečen mojstru. V filmu je preko 60 Van Goghovih slik, spremno besedilo pa so njegova pisma, ki jih je pisal bratu.

xxx

V Mehiki je umrl v starosti 83 let nemški napredni pisatelj in publicist Pavel Gutman. Kritika ga označuje kot mojstra kratke novele.

xxx

Državna založba Slovenije ze s petim zvezkom Zbranih del Janka Kersnika dosegla tisočo izdajo po osloboditvi. V tem razdobju je izdala raznih knjižnih izdaj leposlovnega, znanstveno šolskega, političnega in muzikalnega značaja v skupnih nakladi: 6.832.261.

xxx

Za najboljšo dramo prve polovice XX. stoletja so z anketo ocenili Sartrovo dramo »Lucifer in dobrí bog«, ki obravnava vodnose med človekom in absolutnium.

Chaplinov zadnji film »Odrske luči« homo gledali v Kopru 2., 3. in 4., v Piranu 8. in 9., v Izoli pa 10. in 11. t. m.

Spoštujmo in negujmo slovenski jezik

Največja svetinja vsakega naroda je njegov jezik. Hkrati je besedni zaključek poleg svobode in zdravlja najdražje premoženje, ki ga premožimo. Slovenci imamo izreden naravnji dar, da se z lahkoto učimo tudi tujih jezikov. Ne bom pretiral, ako trdim, da smo med vsemi narodi na svetu v tem oziru najbolj nadarjeni. Pri tem pa bi se morali zavedati, da moramo svojo lastno gorivo najbolj spoščavati in negovati. Vsega obžalovanja vredno je, da ravno v tem oziru največkrat in najbolj grešimo.

Slovenski jezik ima prepolno lepot in tako bogat besedni zaklad, da z njim lahko izrazimo vsako misel, vsako čustvo. Le prisluhnimo slovenskemu pesniku, knezu naše besede Ottonu Župančiču, pa se nam bo zdelo, da lepše pesmi nismo nikoli slišali. Berimo domači oblikovalce naše besede: Ivana Cankarja, F. S. Finžgarja, Alojza Gradiča, Srečka Kosovela, Bogomirja Magajne, Prežihovega Voranca, Misika Kranjca in vrste drugih mojstrov slovenske besede, kako skrbno in s koliko ljubezljivo so obogatili našo ljubo materinsčino ter s tem vtisnili neizbrisni kulturni pečat slovenskemu jeziku. Kako neverjetno se človeku zdi, ko sliši jadikovanje tega ali onega dijaka, da mu slovensčina povzroča v šoli med vsemi predmeti največje težave in preglavice. Še bolj čudno pa je slišati, ko ob koncu šolskega leta primesijo dijak v spričevalu odlično oceno iz kakega tujega jezika, iz slovensčine pa slabo, ali celo popravljali izpit. Dva dokaza sta v tem: Slovenec svoja lastnega jezika ne pozna, se seveda ob posiljevanju slovensčino ne bo obregal. Toda naš narodni ponos je po pravici užajan. — Spoštujmo in negujmo svoj jezik, v katerem je izraz in dokaz naše kulture in narodne individualnosti!

Nič manj popačene slovensčine ni v naši trgovski reklami. Barba Vane (ki mu takisto ne bo škodilo, ako preberete ta članek) je v eni izmed zadnjih številk »Slovenskega Jadrana« navedel nekaj kričečih primerov trgovske slovensčine. Tuječ, ki našega jezika ne pozna, se seveda ob posiljevanju slovensčino ne bo obregal. Toda naš narodni ponos je po pravici užajan. — Spoštujmo in negujmo svoj jezik, v katerem je izraz in dokaz naše kulture in narodne individualnosti!

V Comu v Italiji je bila odprta razstava Bernardina Luiniha, italijanskega slikarja XVI. stoletja. Razstavili so petdeset del. Luini je znan kot avtor številnih fresk v milanskih in severnoitalijanskih cerkvah.

Na poljskem so ob podelitvi letosnjih knjižnih nagrad ugotovili, da poljska literatura pesa. Skoraj popolnoma je usahnilo pesništvo, ki se je takoj po vojni lepo razvijalo. »Tribuna ludue piš«, da leto ni bilo posebno plodno. Omenjam dve del, Putramentov roman »Septembere in Zukrowskega Dneve« pro-pada. Edino na področju kritike so dosegli nekaj uspehov.

Nadzvočni in podzvočni valovi v službi človeštva

Uspehi, ki so jih učenjaki že dosegli z valovi, katerih vibracije so previsoke ali prenizke, da bi jih zaznalo človeško uho, so skoraj neverjetni. Naše uho lahko zazna zvočne valove z več kot 20, a ne z nad 20.000 sunki v sekundi. Valove z nad 20.000 sunki v sekundi imamo za nadzvočne, a pod 20 za podzvočne valove.

Z nadzvočnimi valovi danes lahko pregledujemo kovine in najdemo njihove napake ravno tako, kot če bi bile iz prozornega stekla. S temi visokofrekvenčnimi valovi zdravijo sedaj zdravniki že razne revmatične bolezni, kot na primer z desetiminutnim obzarevanjem bolnika, ki tripi hude bolečine udnice, in ki ga takoj rešijo trpljenja, ne da bi kaj slišali ali občutili.

Sele v zadnjem času so odkrili, da igrajo tudi podzvočni valovi zelo važno vlogo in da so zelo koristni. S temi valovi so sčiteli raztresena zrna peska v čvrsti temelj ceste, po kateri neprestano vozijo težki tovorni avtomobili.

NADZVOČNI IN PODZVOČNI VALOVI PRI CRPANJU PETROLEJA

Nedavno so strokovnjaki petrolejske industrije začudeno opazovali, kako se je popolnoma mirno in neslišno pogrezał posebni cevni vrtalnik, ki je vrtal poldruži kilometer pod zemljo in iskal petroloj. Vse, kar je bilo slišati, je bilo šumenje tlačilke, ki je tlačila v izvartano vložino blato, ki je potem prinašalo na kamnite drobce, ki so odpadli pri vrtanju skalnatega dna.

Naprava, ki so jo inženirji tedaj občudovali, je bil sodobni »zvočni vrtalnik«, ki predstavlja pravcati preobrat v vrtanju patrolejskih vrelcev. Ta petrolejski vrtalnik, ki prodira skozi najtrdnejše skale, ženejo podzvočni valovi. Podzvočni valovi vrtajo s to vrtalno napravo veliko cemeje in ravneje kot stare naprave, pri katerih je treba večkrat menjati konico vrtala ki se lahko zlomi ali pokvari, kar pri »zvočnem« petrolejskem vrtalniku sploh ni potrebno.

Seveda ima ta novi stroj še svoje nedostatke. Vendar kaže že danes vse na to, da bo podzvočni petrolejski vrtalnik lahko prodrl v globine, ki so bile doslej tehnično nedosegljive.

Poleg sodobnega petrolejskega vrtalnika so inženirji občudovali tudi »zvočnik« ali bolje rečeno podzvočno petrolejsko črpalko. To je čisto enostavna naprava, ki črpa petrolej iz podzemeljskih ležišč s podzvočnimi valovi tako, da kar brizga z zemlje kot vodomet.

Sodobna črpalka na podzvočne valove je popolnoma izpolnila pričakovanje znanstvenikov, ker dejansko črpa iz zemlje dvakrat toliko petroleja kot običajne petrolejske črpalke, ki črpajo kvečjemu 25 do 35 odstotkov petroleja iz ležišč, 65 do 75 odstotkov pa ostaja navadno v peščencu. Sedaj so namreč dognali, da s podzvočnimi valovi lahko tako pretresajo ali ogrevajo sloje peščenca, da puščajo iz sebe še enkrat toliko petroleja, kot če bi jih topili.

VSESTRAVSKA UPORABNOST VISOKOFREKVENCNIH VALOV

Z visokofrekvenčnimi valovi se ukvarja znanost že več let, ne da bi imeli ljudje od tega koristi.

Sedaj so draguljarji začeli rabiti svedre na nadzvočni valovni pogon, s katerimi vrtajo plemenite kovine, umetniške lončene predmete in dragocene kamne. Z nadzvočnimi valovi pospešujejo danes tudi kemični razvoj, nadalje odstranjujejo z njimi tolščo in jih rabijo še v raznih drugih primerih.

V letalskih tovarnah so inženirji izmisli posebni nadzvočni vrtalnik, ki odstranjuje od površine kovinskih predmetov kisikovo navlako. Med drugim spajajo na ta način brezmadežno jeklo, kromove plošče, razne vrste aluminija in plastične kovinaste snovi iz hidroksidnega ogljika.

Danes perejo sodobni pralni stroji z nadzvočnimi valovi perilo bolje kot običajni pralni stroji. Nadalje odpravljajo saje, sedaj celo dim

in slično nesnago, ki jo povzročajo tovarne, z visokofrekvenčnimi zvočnimi valovi, kar znatno doprinaša k izboljšanju zdravstvenih razmer v industrijskih naseljih.

V Evropi so zdravniki začeli združiti z nadzvočnimi valovi zelo bolče revmatične, nevralgične in druge slične bolezni. Strokovnjaki poročajo o uspehih, ki jih naravnost navdušujejo. Ameriški zdravniki sedaj še previdno preučujejo ta novi način zdravljenja zlasti zato, da ugotovijo, če ne ostavlja morda kakšne škodljive posledice.

Nadzvočni valovi so se zelo dobro obnesli pri pregledovanju kovinastih predmetov, glede njihovin morebitnih nevidnih notranjih razpok in drugih sličnih napak. Kovinasti predmeti odbivajo nadzvočne valove slično kot radarske z razliko, da prodrijo v njihovo notranjost in tako odkrivajo njihove notranje razpokane v votline. Z nadzvočnimi valovi najdejo notranje nedostatke kovin hitreje in enostavneje kot pa z roentgenskimi žarki.

ZANIMIVOSTI iz znanosti in tehnike

ELEKTRICNA CENTRALA Z ATOMSKO ENERGIJO

Severnoameriška letalska družba je sklenila zgraditi poskusno atomsko električno centralo. To naj bi bil prvi korak obširnega programa za produkcijo atomske energije, ki jo bodo uporabljali v tovarnah. Vsa tehnična vprašanja, ki so zdržena z gradnjo centrale, so že rešili. Ko bo izveden ves projekt, bodo lahko nove naprave z dnevnim jedrini razbijanjem 4,5 kg urana proizvajale toliko energije, kot jo danes dajejo centrale velikega Hooverjevega jeza na reki Kolorado.

Centrala bo obratovala s parno

Pri raznih razpravah je bil poudarek na operacijah razklanih ustnic.

VRTEČA SE KUPOLA ZA BOMBNIKE

Nedavno so napravili poskuse z letalom, ki je opremljeno z vrtečo se kupolo za odmet bomb. S tem, da se kupola vrta, odpade odpor zraka, do katerega pride, ko se odpro vrata, skozi katera odvržejo bombe. Pri novem prostoru za bombe pa se vrta ves centralni sektor kupole okrog svoje osi. Po odmetu pride vsak del zopet na svoje prejšnje mesto.

NORVESKA ZMAGA V DIRKI REŠILNIH ČOLNOV

V mednarodni dirki rešilnih čolnov, ki je bila na reki Hudson, je zmagal norveški čoln z osmčlansko posadko trgovske mornarice, ki je prispel na cilj za dve dolžni in pol pred ameriškim čolnom. Tretje mesto je zasedla Islandija, četrto pa Danska.

RAZSTAVA SVILENIH IZDELKOV

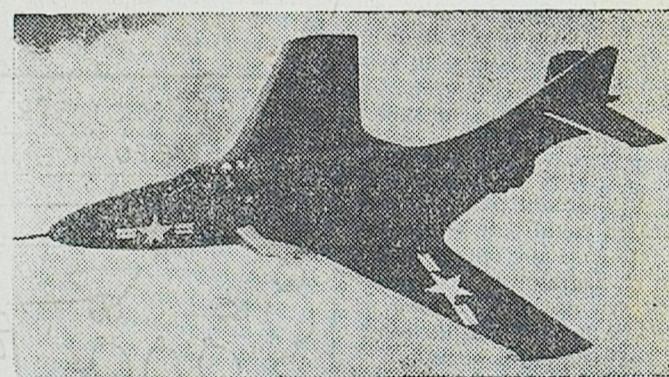
V filadelfijskem tekstilnem institutu so priredili razstavo svilnih tekstilnih izdelkov. Pri vzorcih teh izdelkov je opaziti vpliv italijanskega preroda. Omenjeni vzorci izvirajo iz 14. stoletja, ko se je začel italijanski prerod. Med razstavljenimi tkaninami so tudi svilene tkanine iz mesta Lucca, Firence, Benetek in Genove.

NOVO ZDRAVILO PROTI MISICNIM KRČEM

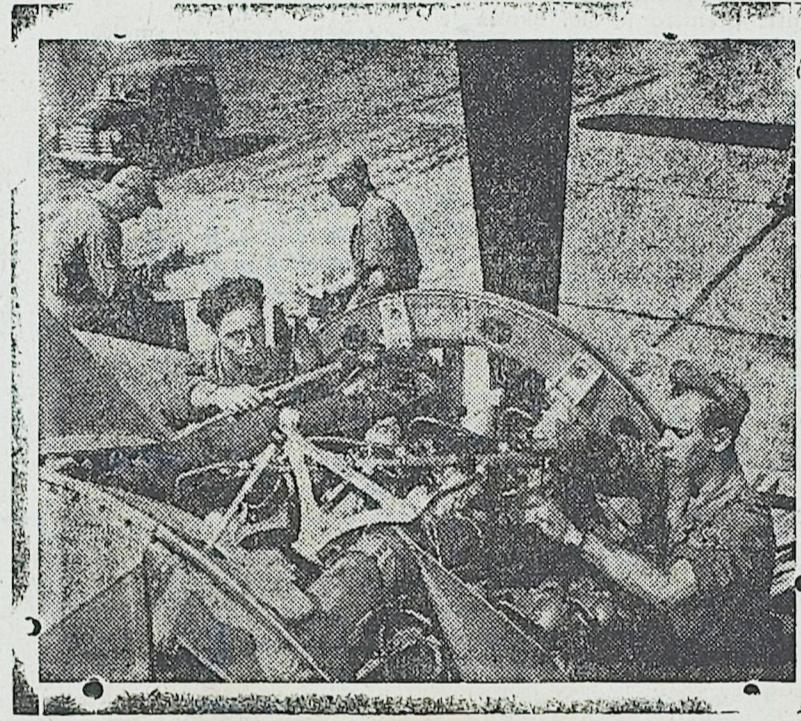
Kalifornijska zdravniška zveza poroča, da so našli novo zdravilo, ki mahoma olajša bolečine v hrbitu in mišične krče. Novo zdravilo pridobivajo s pomočjo zloglasnega strupa kuraro.

NOVO ZDRAVILO PROTI SLADKORNI BOLEZNIM

Na zborovanju britanske zveze lekarjev so govorili tudi o novem preparatu za zdravljenje sladkorne bolezni, ki bo na tržišču v kratem razpoložljiv v zadostnih količinah. Ljudem, ki boleha za sladkorno boleznijo, bo dnevno zavestovala ena injekcija novega zdravila, ki je znano pod imenom »insulin-cinkova suspenzija«, namesto mešanice dosedanjih dveh preparativ, enega s kratkotrajnim in drugega z dolgotrajnim učinkom. Ta nova izboljšana oblika insulina združuje v sebi hiter in dolgotrajni učinek in ne vsebuje tujih proteinov.

ZELO UČINKOVITO LOVSKO LETALO — Lovsko letalo ameriške mornarice F9F-6 »Cougars« na reaktivski pogon, ki lahko razvije hitrost nad 900 km na uro.

STROKOVNI PREGLED LETALA PRED POLETOM — Mehaniki skrbno pregledujejo motor velikega vojaškega letala pred poletom.

NAPREDEK V BOJU PROTI NAHODU

Na šestem mednarodnem kongresu mikrobiologov v Rimu so zdravniki Harvardske bolnišnice v Salisburiju naznali, da se jim je posrečilo vzgojiti bacile, ki povzročajo nahod, v umetni kulturi embrioloških človeških pljuč.

Pomen tega naznala poudarja: »To pomeni, da smo dosegli po sedmih letih potrežljivih in trajnih raziskovanj nov uspeh v prizadevanju, da bi točno ugotovili, kako nastaja in se razvija nahod. Glavni pomen novega uspeha je v tem: končno so bila odkrita sredstva za gojenje bacilov nahoda in s tem je tudi omogočeno preučevanje bacilov v laboratoriju.«

turbino enako kot vsaka druga termična električna centrala. Edina razlika bo v tem, da ne bo gorivo premog, ampak uran.

MEDNARODNO ZBOROVANJE KIRURGOV V SALISBURYJU

Poletnega tridnevnega zborovanja o plastični kirurgiji, ki je bilo v Salisburiju, se je udeležilo nad 130 najbolj slavnih kirurgov sveta, med njimi tudi specialisti za zobno kirurgijo. Na zborovanju so prikazali dragoceno vlogo, katero igrajo radioaktivne snovi, ki jih izdelujejo v raziskovalnih zavodih za atomsko energijo, v moderni plastični kirurgiji. Na zborovanju so tudi predvajali rentgenske filme in prikazali najnovejši razvoj rentgenologije.

Bavarske, ki so jih letos, kot še ne pomnijo, pustošile nevihte in toče. Tračnice se križajo, posamezne hiše in tovarne se zgoščajo v predmestje milijonskega mesta in vlak nas ob 13. uri zapelje med zidove, nad katerimi so se pred vojno dvigali ogromni oboki monakovskega kolodvora.

Na nemški prometni razstavi

München, ali kakor ga mi tudi imenujemo Monakovo, je prvo veliko mesto v Nemčiji, v katerem se po navadi ustavi tujec, ki pride z juga. Posebno pa še letos, ko je tam velika nemška prometna razstava, ki bo odprt do 11. oktobra. Tudi jaz sem si ogledal to zanimivo in poučno razstavo. V 16 paviljonih si ogledujejo ljudske množice razstavljene vse vrste prometnih sredstev in še mnogo drugega, kar je s tem v zvezi. Na tej razstavi lahko zasledujemo nagel razvoj prometa na cestah in tračnicah, na vodi in v zraku.

Prvi paviljon nam razkazuje delovanje nemške pošte. Ko bežno pregledamo razne slike, sklice in statistike, ki nam predčujejo današnje stanje poštnega prometa, se za trenutek ustavimo pri dekletu, ki tipka na poseben pisalni stroj, teleprinter, ki je neke vrste telegrafski pisalni stroj. Tukaj izvemo, da ima Zapadna Nemčija 8500 takih »daljnopsnih« pisalnih strojev, s katerimi so povezani medsebojno ljudje, ki se med seboj pismeno obveščajo, kar pride polovico ceneje, kot če bi se ustremeno razgovarjali po telefonu.

Kot važno dopolnilo daljnopsu služi priprava za telegrafski prenos slik (ne zamenjuj s televizijo!), ki prenese v 5,5 minutah kopijo slike ali fotografije velikosti 13 × 18 cm. To je posebno važno za poročevalsko službo, ker na ta način lahko sliko kakrega važnega dogodka objavi po nekaj urah časopisje vsega sveta.

Dalje vidimo vse preveč komplikirane naprave vseh vrst brezžičnih oddajnikov in sprejemnikov: filatelite, ki bulijo v razstavljeni nemške znamke, ljudi, ki kupujejo znamke v avtomatih in končno lahko prisostvujemo kino-

Pogled v Zapadno Nemčijo

Jugoslovanski potnik ima za potovanje v Nemčijo poleti na razpolago dva udobna brzovlaka, Tauer-Ekspres in Adria-Ekspres. Jaz sem izbral prvega, ki me je ob 5. uri zjutraj odpeljal z Jesenic skozi Karavanški predor v Avstrijo. Pregled na jugoslovansko-avstrijski meji je bil zelo hiter, vlijuden in obziren, tako da je moj sopotnik v kupeju, Avstrijec, dejal: »Tako je prav, mi potniki smo zadovoljni, cariniki pa tudi!« Skoraj prazen vlak se je v Beljaku hipoma napolnil, da je bila gneča še po hodnikih. Seveda, sobota je in povrnu se privi avgust in vse hiti na izlete in na letovišča. Električna lokomotiva nas z veliko hitrostjo pelje skozi prelepé alpske pokrajine. Stalno se dvigamo in pod seboj gledamo v jutranjem soncu kopajoče se živozelene doline, v katerih se beli tu in tam majhna naselja. Prihajamo v svetovno zdravilišče Bad Gastein, mesto vil in hotelov, kjer se zbirajo petični tujci iz vsega sveta. Mlada Angležinja s svojo materjo računa: »100 do 150 šilingov dnevno za osebo, koliko časa bova lahko tukaj ostali?« Medtem ko hitimo mimo globoko pod nami ležečega Hof Gasteina, se je nebo pooblaščilo in v dežu dospemo v Salzburg, mesto cerkva in glasbe, kjer izstopi precej potnikov. Tako izven mesta prekoracimo rečico Saalach, državno mejo med Avstrijo in Nemčijo, in že drvmo z veliko hitrostjo skozi južno-bavarsko ravnino. Med svežezelenimi polji, temnimi gozdovi in čednimi mesteci vidimo tu in tam skozi oblake obronke Alp. Preletimo reko Traun, vozimo mimo lepega mesteca Traunstein in ob južnem robu Kimskega jezera, ki je s svoimi 80 km² največje Bavarsko jezero. Žal je le malo vidno

München — pogled na mesto in gorovje v okolici

FRANCE MAGAJNA:

ZA MLADE UČENJAKE:

NEKAJ O VZTRAJNOSTI

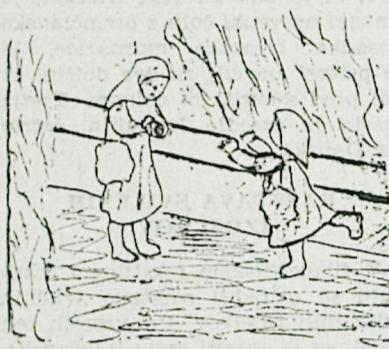
(Nadaljevanje)

Nauk o vztrajnosti pravi: »Vsa-
ko telo, če miruje, hoče še naprej
mirovati in je zato vselej potrebna
neka sila, da ga požene v gibanje;
če se pa giblje, se hoče kar naprej
gibati in spet je potrebna neka
sila, da ga ustavi.«

Krogla v puški tiči v svojem na-
boju in se ne gane. Ob izprožitvi jo
plini gorečega smodnika z veliko si-
lo porinejo skozi cev. Čim daljša je
ta cev, tem dlje časa jo ti plini po-
rijava in njena hitrost se ves ta čas,
ki je sicer neizmerno kratek, ne-
prestano veča. Zato ne moremo s
kratkocevnim samokresom tako da-
leč streljati kakor s puško. Krogla,
ki je mirovala, hoče še mirovati in
se zato upira pritisiku plina. Pri sa-
mokresu traja pritisik manj časa
 kot pri puški, prej odjenja in to se
pri kroglini brzini pozna.

Kakor hitro je krogla zunaj pu-
ške, pritisik plina popolnoma odne-

DEKLICA IN GOBE

Dve deklici sta šli nabirat gobe.
Ko sta jih že precej nabrali, sta
se odpravili proti domu. Pot ju je
peljala čez železniški tir. Mirno sta
zlezli na nasip in šli po tračnicah,
kajti mislili sta, da je vlak še daleč.

Pa je mlajša sestrica opazila ob
robu nasipa gobe in je šla ponje.
Stekla je precej naprej. Ko jih je
pobrala, je plezala nazaj na želez-
niški nasip. V tem je nenadoma sta-
rejša zagledala, kako sopiha po tra-
čnicah lokomotiva. Na vso moč je
kričala sestrici:

»Ne hodi nazaj, počakaj tam!«

Lokomotiva je bila že blizu in
strojevoda je piskal na vso moč.
Mlajša ni razumela, kaj sestra kri-
či, in je plezala naprej. Ravno ko je
prišla do vrha, je prihrumela mi-
mo lokomotiva, vsi potniki so gle-
dali skozi okna in sprevidnik je
tekel na konec vlaka, da bi videl,
ali se je deklica kaj zgodilo. Videl
je, da leži deklica med tračnicami
z glavo navzdol in se ne gane.

Vsa prestrašena je tekla sestra k
njej. In ko je bil vlak že daleč mi-
mo, je deklica dvignila glavo, pobrala
gobe, ki so se ji raztresle, in sku-
pjaj s sestrico sta odšli proti domu.

Napisala in narisala BECAJ Jožica
iz Cajnarjev pri Begunjah

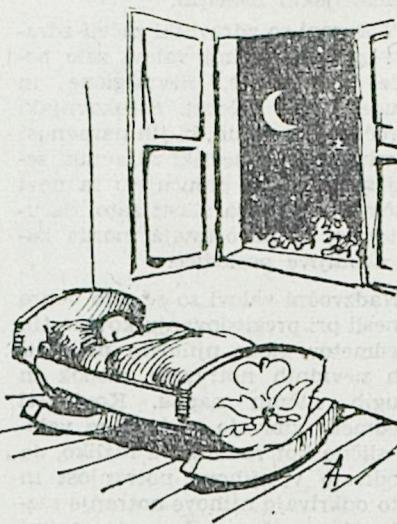
ha. Od tu dalje deluje nanjo samo
vztrajnostna sila. Skrivnost je, kje
ta sila v njej tiči in kako jo pog-
anja naprej. Krogla potuje pač na-
prej zaradi zagona, ki je le drugo
ime za vztrajnost. Če bi ne bilo o-
vir, bi tako potovala odslej vso ve-
nost. Toda vsaj dve oviri se ji sta-
vita na pot: odpor zraka ter njena
težnost, ki jo neprestano sili, da
pada proti tlom. Zaradi ter dveh
ovir se njena hitrost naglo manj-
ša in ko končno pade, na tla, ki so
zanjo zadnja ovira, kaj kmalu po-
polnoma obmiruje.

Sila vztrajnosti je včasih prese-
netljiva. Nekoč sem postavil praz-
no pločevinasto konzervno škatlo
na vrh stebriča v plotu. Prosto je
tam stala in vsak veter bi jo lahko
odpihnil. Iz razdalje nekaj korakov
sem ustrelil vanjo z malo puško.
Krogla je napravila skoznjivo kar
dve luknji: prvo na tisti trani obo-
da, ki je bil meni najbližji, drugo
pa na nasprotni. In vendar se škat-
lja ni niti zgenila. Ni se utegnila
zgeniti; prehitro je šlo. Skatla je
hotela mirovati; njen vztrajnostni
odpor, tako malenkosten sicer, da
bi ga mogel z bilko premagati, je
bil v tisti stotisočinki sekunde, ko
jo je krogla prebijala, dovolj silen,
da je kljuboval udarcu krogle. Ta,
ki vsled svoje vztrajnosti spet ni ho-
tela odjenjati, je morala prebiti u-
porno škatlo na dveh mestih, če
je hotela potovati v svoji smeri na-
prej.

Ce nataknemo kolešček iz bolj
trdega papirja (razglednice n. pr.)
na zelo hitro se vrtečo os, imamo
tu malo »circularko«. Ceprav ima
gladek rob okoli, bomo vendar z
dovoljno pazljivostjo prezagali na
nej vžigalico na dvoje.

IVAN GORAN-KOVACIC:

Uspavanka

Spi mi, sinček sladki, spi!
Glej, v gnezdu ptič leži —
spančkaj, spančkaj, sinek moj

Z néba zvezde se smejo,
z mesecem te čuvajo...
Nič se, sinek, ti ne boj.

Vsi te branijo s pozdravi:
spi nam! Celi svet ti pravi:
ninaj, ninaj, lepi naš.

Ko boš velik, ne pozabi,
dobrih mož svet vedno rabi.
Ninaj, ninaj, lepi naš.

Vse to pojego ti ptički,
šepetajo rož grmički —
sanjam sanje, mali brat...

Ko boš velik, ti nas brani,
čuvaj nas in lačne hrani —
ves te svet imel bo rad.

PRVIČ V SOLO — 90 malčkov-cicci banov je letos prvič prestopilo prag ljudske šole v Postojni. Tovarišice učiteljice so skupaj z ženami-matematri teh malčkov priredile gostijo, za katero so prispevala razna postojnska podjetja. Na sliki vidimo del omizja s te pogostitve. Tudi stric Miha se pridružuje željam drugih in jim želi v šoli obilo uspehov!

predstavi, ki jo prikazuje več televizijskih aparativ in si-
cer zgodovinski razvoj poštnega prometa.

V drugem paviljonu, kjer je prikazan vodni promet
Nemčije, lahko izvemo, da na mnogih plovnih rekah obra-
tuje 5400 tovornih ladij in 900 vlačilcev.

Veliko pozornost vzbuja paviljon cestnega prometa. Zo-
pet vidimo slike zgodovinskega razvoja cest od rimskih do
današnjih avtostrad. Zanimive so anaglifske karte, to so
zemljevidi, sestavljeni iz rdečih in modrih črt. Če gledamo
nanje skozi očala z enim rdečim in drugim modrim stek-
klom, vidimo plastično, trodimenzionalno, kako se ceste
med hribi dvigajo in spuščajo. Stevilnim Nemcem se sedi-
sime pri pogledu na razstavljena prometna vozila od koles,
motornih koles, ljudskih avtomobilov, pa do najrazkošnej-
ših limuzin. Kajti Nemec živi zato, da se vozi. Razstava
kaže to, kar vidimo po vseh nemških mestih, namreč ogro-
men dvig avtomobilskega prometa. Statistika pravi, da se
je proizvodnja motornih vozil v Nemčiji od leta 1938 dvig-
nila za 20% in da znaša sedaj letno nad 400.000 vozil. Kljub
temu pa Nemčija še zaostaja za drugimi državami, pri ka-
terih je dvig proizvodnje avtomobilov od leta 1938 nasled-
nji: USA 121%, Kanada 158%, Francija 120%, Italija
97%, Anglija 55%.

Zanimiva je primerjava, ki nam pokazuje, na koliko
prebivalcev pride eno motorno vozilo: v Zapadni Nemčiji
na 54 prebivalcev, v USA na 3,6, v Angliji na 21, v Franciji
na 25, na Švedskem na 23, v Belgiji na 29 in v Švici na 28
prebivalcev.

Cetrti paviljon je posvečen zračnemu prometu. Nemčija
po vojni ne sme imeti in ne proizvajati nobenih letal,
razen jadralnih. Vse zračne prometne zveze vzdržujejo tuj-
e družbe. Zato prikazuje ta paviljon samo preteklost in bo-
dočnost nemškega zračnega prometa. Posebno zanimiv je
oddelek, v katerem vidimo raketno letalstvo. Tukaj se na-
haja v originalni velikosti raketna bomba V 2. Nadalje nam
prikazujejo slike, diagrami in modeli razne možnosti poleta

v vsemirje s pomočjo raketnega pogona. Navedeni sta dve
možnosti. Prvič direkten polet s pomočjo letal na postopne
rakete. To pomeni, da je več raket združenih in da zgore-
vajo postopoma druga za drugo, tako da zadnja daje letalu
potrebno hitrost za let proti lunni ali kakemu planetu. Druga
možnost se poslužuje tako zvanega umetnega satelita, to
je telesca, ki bi krožil stalno okrog zemlje nekje izven at-
mosfere. Tako umetno nebesno telo bi nastalo, če bi ga iz-
strelili z zemlje z dovolj veliko hitrostjo in bi potem služilo
kot vmesna postaja za raketna letala.

No, pustimo za sedaj izlet na Lunine puščave in Marso-
ve neznanje pokrajine in poglejmo si raje v naslednjem pa-
viljonu tujškega prometa neznanje lepote naše Zemlje. Ko
na hitro pregledamo slike nemških turističnih objektov, se
podamo že precej trudni v velik paviljon Nemških zveznih
železnic. V precejšnji dvorani vidimo modelirano pokrajino,
po kateri drvijo skozi tunele in čez mostove majhne želez-
nice, kar je v veliko veselje otrokom, ki jih je ta paviljon ved-
no poln. Pred posebnim avtomatom se gnete množica ljudi,
ki išče srečo v loteriji. V avtomatu mečetojo po dva kovanca
vrednosti 10 pfenigov, ven pa pade železniški vozni listek,
na katerem po navadi piše: »Zal, niste zadeli«. Le redko pri-
leti iz avtomata listek z napisom: Brezplačno potovanje na
poljubni progi; ali pa celo: »Brezplačno krožno potovanje po
Nemčiji.«

Priznati moram, da sem ostale paviljone, kot paviljon
varnostnih naprav, uporabe aluminija v prometu itd. že
precej truden prelezel. Že sem se mislil obrniti proti izhodu,
ko sem zagledal nekje ob robu parka (vsa razstava je namreč
v velikem parku) na prostem oddelek, ki se ga oko
trudnega popotnika zelo razveseli. Tukaj je namreč raz-
stavilo münchensko podjetje »Sport Bock« vse vrste šot-
rov, gumijastih ležišč, stolov, pa tudi priprave za vodni
sport kakor n. pr. gumijaste čolne.

Z zavestjo, da so možgani že prenapolnjeni raznih vti-
sov, se napotim končno še proti 30 do 40 m visokem stolpu,

I volim in življenje, ni življenje
svižavoči lesnik

Posta strica Mihe

ONDINA MAJCEN iz Trsta je po-
slala lepo razglednico z Mosta na
Soči. Pravi, da tudi tam, čeprav je
zelo lepo, ni pozabila strica Miho in
mu pošilja najlepše pozdrave.

Tvoja kartica me je presenetila,
ljuba moja Ondina, kajti mislil sem,
da že drsaš šolske klopi in se potiš
pri knjigah, ti pa še vedno veselo
popotuješ in spoznavаш lepote naše
domovine. Ali ne hodiš več v šolo?
Kakor vidiš, stric Miha je zelo ra-
doveden in komaj čaka, da mu na-
piše obširno pismo. Sicer res ne
morem potožiti, da me zanemarjaš,
saj se v mojem predelu kar kopijo
lepe razglednice, ki mi jih po-
šiljaš iz najrazličnejših krajev.
Prav natančno še vem, da kod vse
si mi pisala: iz Bohinjske Bistricе,
Celja, Podbrda in Mosta na Soči.
Ali ne, da nisem ničesar pozabil?
Včasih res moy spomin malo opeša,
toda za nekatere stvari je še zelo
dobar. Prepričan sem, da mi boš po-
slala tudi kak lep potopis, tako da
bodo naši pridni pionirji (pa tudi
stric Miha) zvedeli, kaj vse si vide-
la in doživel.

Iz Sv. Trojice je pisal naš stari
znamenec LAH ANTON. Takole pravi:

Malo pozno se ti oglašam, pa ne
zameri, ker res nisem imel časa.
Saj ve, da se mora tisti, ki hodi v šolo,
tudi učiti. Zaostanek sem skušal
malo poravnati in ti zato pošiljam
risbo.

Seveda ti ne zamerim, saj sva
vendar že tako dobra in stara to-
variša. Včasih si tudi ti moral dolgo
čakati na moj odgovor, no, in zdaj jaz čakam na tvoje pismo. Ta-
ko sva »bot!« Vendar ti iskreno
priznam, da me je tvoje pisemce,
čeprav zelo kratki, razveseli in
posebno še risbica, ki jo bom v

ZAJCEK

Nekega dne sva šla s prijateljem
v trgovino. Ob poti je stala samotna
žaga. Pes je tekel pred nama in za-
čel lajati. Postala sva radovedna,
zakaj laja, in sva šla proti žagi. Že
sva mislila, da bo od nekod sfrifotal
kak ptič, ko nama je pritekel na-
proti lep, majhen zajček. Plaho se
je oziral, v katero stran bi skočil
in hitro je smuknil pod žago. Seve-
da sva tekla za njim.

Zajček se je stisnil pod deske in
ves prestrašen čakal, kaj se bo zgo-
dilo. Prijatelj se je splazil proti
njemu in ga zagrabil za dolga uše-
sa. Vesela sva ga nesla domov in
ga dobro krmila. Toda kljub temu
nama je čez nekaj dni poginil.

Se dolgo nama je bilo zelo žal
za lepim in prijaznimi zajčkom.

Napisal LAH ANTON

iz Sv. Trojice

Navpično in vodoravno: I — 1)
žival, ki hodi nazaj, 2) oče, 3) vpra-
šalnica; II — želijo ga vse narodi,
2) pojdi!, 3) glavno mesto Italije.

Sestavila OGRIN NADA
iz Sv. Antona pri Kopru

Tako je bilo na kopanju!

Narisala Korošec Elka iz Sv. Trojice

RESITVE IZ ZADNJE STEVILKE

VPRASANJE: 1) pek, 2) ožina,
3) literat, 4) sekira, 5) lok, 6) oči,
7) ris, 8) tla, 9)osa, 10) Piomin, 11)
ojnicam, 12) kamra, 13) oda —
POSETNICA: Beograd.

LJUBI MOJ STRIC
MIHA - L E P O T E
POZDRAVIM
LILJA D.RAGUŠRA

Take prisrčne pozdrave in ljubko
risbico mi je poslala prvošolka Li-
lja Draguška iz Postojne

da si ogledam mesto iz ptičje perspektive. Ko pridev do
vrat, se ta sama odprejo. Zopet uspeh tehnike. Nevidni in-
frardeči žarki, ki sem jim trenutno prekinil tok, povzročajo
delovanje naprave, ki odpira vrata. Dvigalo me hitro po-
tegne na stalp, od koder se mi razproste pogled na morje
hiš.

Vtisi o nemškem gospodarstvu
München ali Monakovo je dobilo svoje ime po menihih,
ki so ga menda ustanovili. Leži na obeh straneh reke Isar,
ki oblika lepe zelene otroke, na katerih so znamenita poslop-
ja, znani Nemški muzej, ki je največji muzej tehnike. V
njem najdemo deloma originale, deloma modele vseh vrst
strojev in fizikalnih priprav od prvotnih do današnjih. Pra-
vijo, da je vojna vira temu muzeju prizanesla, medtem
ko je mn

Zaključen je IV. kongres AFŽ Jugoslavije

USTANOVILI SO ZVEZO ŽENSKIH DRUŠTEV

KI SE BO V TESNI ZVEZI S SOCIALISTICNO ZVEZO DELOVNIH LJUDI UKVARJALA Z VSEMI PROBLEMI ZA DVIG IN NAPREDEK NASIH ŽENA IN ZA VSESTRANSKO UVELJAVLJANJE NJIHOVE ENAKOPRavnosti

V soboto, 26. septembra, se je začel v dvorani Kolarčeve ljudske univerze v Beogradu IV. kongres AFŽ Jugoslavije, ki je trajal tri dni. Na kongresu je bilo okrog 500 delegatov iz vse države, zastopniki naše oblasti in množičnih organizacij, kakor tudi številne ženske delegacije iz inostranstva (zastopnice iz Francije, Belgije, Grčije, Soluna, Turčije, Češkoslovenske, Trsta, Gorice, Koroške in zastopnice izseljencev iz ZDA).

Kongres je otvorila predsednica Centralnega odbora AFŽ Vida Tomšičeva, ki je pozdravila vse deležne in goste. V imenu SZDL je kongres pozdravil Milovan Djilas, ki je v svojem govoru podčrtal, da so žena, mati in otrok problemi vse naše socialistične skupnosti in zato moramo, moški in žene, skupno priti do dejanske demokracije, do socialistizma in do resnične enakopravnosti žena. Delegatke so pozdravile njegova izvajanja z dolgotrajnim vključanjem in odobravanjem.

Po govorih in pozdravih raznih inozemskih delegatov, je povzela besedo Vida Tomšičeve, ki je v obširnem referatu orisala vlogo in položaj žena v naši socialistični družbi, podala pregled dosedanjega dela in uspehov AFŽ ter predlagala kongresu ustanovitev Zveze žen-

skih organizacij, ki naj se ob tem sodelovanju s Socialistično zvezo bavi z vsemi problemi za dvig in napredek naših žena. Kongres je z velikim odobravanjem sprejel izvajanja tov. Tomšičeve in zaključil svoje delo za prvi dan.

Pred začetkom dela drugega dne so delegatke in gosti dolgo pliskali in vzklikali: »Hočemo Tita! Tito na kongres!« Vida Tomšičeva je nato obvestila kongrese, da je tov. Tito sporočil, da ne more priti, da pa bo sprejel delegacijo. Tako so predlagali, naj bi bile v delegaciji po tri tovarišice iz vsake republike. Izvolili so 20 tovarišic, ki so popolne obiskale tov. Tita ter ga seznamele s delom in sklepi kongresa.

Podpredsednica Centralnega odbora AFŽ Bosa Cvetič je drugi dan zasedanja kongresa podala referat o položaju žene na vasi in njeni družbeni dejavnosti. Poudarila je, da je položaj naše kmečke žene precej drugačen kot žene v mestih in v industrijskih centrih. Žena na vasi čuti zaostalost prebivalstva in svojo gospodarsko neenakopravnost in je prva poklicana, da se bori za socialistično preobrazbo.

V nadaljevanju kongresa so žene govorile o zdravstveni prosveti, partronačni službi in o problemih, ki so v zvezi z materinstvom in družbeno funkcijo žene v obdobju industrializacije.

Zadnji dan kongresa, v ponedeljek, so diskusjske skupine podala svoja poročila in kongres je sprejel rezolucijo, s katero se ime organizacije spremeni v Zvezo ženskih društev Jugoslavije. Razen tega je sprejel poročilo o delu komisij, rezolucijo o delu z ženami na vasi, rezolucijo o otroških ustanovah in rezolucijo o Trstu. Kongres je tudi izvolil upravni in nadzorni odbor in sprejel predlog, da pošle s kongresa pismo tov. Titu. V pismu so mu žene poslale prisrčne pozdrave in se mu zahvalile za skrb in razumevanje, ki ga vedno kaže za ženska vprašanja.

Po končanem delu kongresa je bila prva seja uprave Zveze ženskih društev Jugoslavije, na katero so za predsednico izvolile Boso Cvetič.

Deška obleka je iz volnenega blaga, bluza pa je lahko tudi iz platna. Dekliški plašček s kapuco je primeren za jesensko deževje. Če je plašč iz volnenega blaga, je lahko tudi zimska. Če hočemo izrazito dežni plašč kupimo impregnirano blago, ki ga podložimo s kariranim blagom. Zadnji model je deški jopič, ki se zapenja na zadrgo. Uporabimo lahko obnošen očetov skutnjic.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

ZNANOST V BOJU Z BOŽJASTJOM

Dolga stoletja je bila božjast neprodirna in zloglasna skrivnost. Božjastniki so bili izvrženci. Obupani očetje in matere so se teh svojih nesrečnih otrok sramovali. Še danes vlada na splošno mnenje, da se božjast konča z omratičitvijo uma. Dejansko pa mnogi božjastniki naravno ozdravijo, mnoge druge pa rešijo božjastnih napadov uspešna nova zdravila, katerih dozo predpisujejo in skrbno nadzirajo izkušeni zdravniki.

Tradicionalnega zlega duha, o katerem so nekoč domnevali, da obseže človeka in mu povzroča božjastne napade, je nadomestil novi zduh nevednost o velikem napredku zdravniiške vede. Danes se le redko kdaj zgodi, da bi zdravniku ne uspelo preprečiti božjastnih napadov.

In vendar se mnogi božjastniki ne zmenijo za svojo bolezno. »Lahko bi si pomagali, pravi dr. William G. Lennox, ki je pred 30 leti napovedal božjasti neizprosno vojno. Prodrl je do dna zamotanosti te bolezni, ki se včasih pojavi z divjimi krči, včasih s trenutno izgubo zavesti, ali s prehodno duševno zmedenostjo, ali s potrostjo, ki ji ni vzroka, ali z živčno razdraženostjo ali z nevarnimi izbruhi jeze.

Sleheni izmed teh simptomov ali vsi skupaj bodo izkušenemu

zdravniku takoj povedali, da gre za božjast. Božjastni napadi imajo samo eno dobro posebnost, namreč to, da so sporadični.

Ko je potem genialni Avtrijec Hans Berger odkril možganske valove, so lahko dognali, da božjastni nerazrešljiva skrivnost; ampak da jo je primerjati prehodni električni nevihtni v možganih. Berger je ugotovil, da imajo človeški možgani stalni električni utrip, lahko bi mu rekli ritem. Te utripe se mu je posrečilo zabeležiti s pomočjo elektrod, ki so bile povezane z bolnikovo lobanje. Ko so te valove ojačili tako kot ojačajojo radijske, so možgani zapisovali krivulje svojih električnih utripov na tekoče papirnate trakove.

Ta naprava, ki jo imenujejo elektroencefalograf, je dr. Lennoxu in njegovima sodelovcem dr. Frederiku A. Gibbsu ter njegovi ženi odkrila marsikaj novega. Pri vseh vrstah božjastnih napadov je bilo pri običajno mirnih krivuljah možganskih valov opaziti spremembe. Te spremembe so različne in se ravnavajo po vrstah napadov. Pri hudih napadih je ritem valov mnogo bolj nagel, valovi sami pa večji. Pri trenutni izgubi zavesti se nagli ritem valov izmenja s počasnim. Med duševnimi motnjami, ki jih povzroča božjast, so valovi mnogo večji in mnogo bolj počasni kot običajno. (Dalje prihodnji)

Bel plašč enostavnega kroja s širokimi rokavi; obleka in rokavice so črne, klobuk kombinacija belega in črnega.

ŽENE po svetu

O POLOŽAJU ŽEN NA ŠVEDSKEM

Letos je bil v Stockholmumu, glavnem mestu Švedske, šesti kongres Mednarodne zveze žena. Pokroviteljice kongresa so bile članice švedske Federacije delovnih žena (švedska: Yrkessinnors Samarbetsförbund), ki je ena izmed največjih in najbolj aktivnih v ženski mednarodni zvezi.

Na Švedskem so se žene borile za svojo emancipacijo skoraj polnih sto let. Pred letom 1845 so bile žene popolnoma pod skrbstvo svojega očeta ali moža. Žena ni nikoli mogla odločati niti o svoji lastni imovini niti v pogledu vzgoje in izobraževanja otrok. Pri šolski in splošni izobrazbi ni imela nobenih pravic ne dolžnosti. Če je ostala neporočena, ni imela nobene možnosti zaposlitve, razen v gospodinjstvu. Prvi dedovanje je bilo dobiti vedno večji delež kot sestra. Leta 1845 pa je vlada izdala zakon o enaki pravici pri dedovanju in leta kasneje je bilo ženi dovoljeno delati tudi v

drugi poklicih, razen »prodaje bazarškega blaga in pečenja slăščic«.

Leta 1853 so Švedinje lahko postale učiteljice v bolj oddaljenih krajih, leta 1870 pa so dobile pravico za vstop na vseuniverzitet. Takrat je dejki postal polmoletno s petindvajsetimi leti, toda poročiti se ni smela brez očetovega ali skrbnikovega dovoljenja. Še dolgo potem je bila žena pod ekonomskim skrbništvom svojega moža, kar so ukilili šele leta 1921. Leta 1925 pa so dobile švedske žene pravico do enake zaposlitve in enakega plačila v vladnih ustanovah. V drugih poklicih pa tega nimajo še zdaj. Toda šele leta 1939 so Švedinje dosegle zagotovitev, da ne bodo odpuščene zaradi poroke ali materinstva. Od leta 1950 pa jim pripadajo v družini enake pravice očetu in materi.

To je nekaj podatkov o borbi švedskih žena za svoje pravice. Vzporedno s to borbo je rastlo število delovnih žena v industriji, na vzgojnem, socialnem in ekonomskem področju. Žene so ustanovile razne zveze, organizirane po strokah, toda vse na sindikalni podlagi. Ena prvih zvez je bila zveza babic, učiteljev in telefonistk. Leta 1937 pa so ustanovile narodno zvezo delovnih in zaposlenih žena, ki je pristopila k mednarodni ženski zvezi. Ždaj je na Švedskem osemnajstdeset takih organizacij s šestdeset tisoč članicami.

Prva predsednica YSF (kratica švedske ženske zveze) je bila profesorica Karin Koch, ki je postala leta 1947 prvi ženski član švedskega kabimenta. Častna predsednica pa je bila Kerstin Hesselgren, ena izmed prvih štirih ženskih članic švedskega parlamenta. Bivša predsednica mednarodne zveze zaposlenih žena, Alva Myrdal, se je odlikovala s svojim delom pri Združenih narodih na socialnem in vzgojnem področju in je direktorica UNESCO v Parizu.

Današnja predsednica YSF je Brita Elmén, članica švedskega parlamenta in tovarniški nadzornik v Gothenburgu. Pred njo je bila na tem položaju Agda Rössel, ki je zdaj švedski delegat pri Združenih narodih v komisiji za človečanske pravice. Leta 1952 so jo imenovali za delegata v generalni skupščini ZN. Na Švedskem je Agda Rössel inšpektor ministrstva za delo. Predsednik komiteja za pogoje zaposlitve je Marta Lillegren, pravnica po poklicu, ki je obenem tudi član upravnega odbora ena izmed največjih švedskih zavarovalnih družb.

YSF predлага vladu veliko število memorandumov o vprašanjih strokovne izobrazbe, pokojnini in javnega zavarovanja, šolskih obrokih, skrb za otroke in izenačenju plače. Švedski Riksdag (parlament) vedno vprašuje YSF za mnenje, kadar razpravlja o problemih družine, otrok in žena. Ždaj proučujejo vprašanje hišne pomoči, ki je primanjkuje, otrok in filmov, o pomoči vdovam in izobrazbi in zaposlitvi ekonomsko odvisnih žena, ki si morajo prizoriti neodvisnost.

POMENKI O MODI

KAKO PRIPRAVIMO SVOJO GARDEROBO ZA HLADNEJŠE JESENSKE DNEVE

Lahke poletne obleke smo že morali odložiti in na vrsto je prišla garderoba za hladnejše dneve. Zankrat se modeli, ki nam jih kažejo modni listi, niso preveč spremenili, čeprav so v Parizu skušali s kratkimi krili doseganje linijo popolnoma spremeniti. Verjetno tudi ne bodo uspeli še tako kmalu, ali pa bodo morali precej popustiti. Se vedno pa velja staro pravilo, da ženska, ki hoče biti dobro oblečena, ne sme takoj slediti vsaki modni muihi, ampak si bo vedno izbrala druge velike obveznosti, ki so nadotrokovimi možnostmi in močmi.

In prav to vidimo najbolj pogosto.

Ce je otrok nadarjen, ponosna mati želi, da se sinek ali hčerkica

so majhni ali dvignjeni. Se vedno so zelo priljubljeni plašči moškega kroja. Imajo tudi šal-ovratnike posebnih oblik, rokavci so pogosto kimono. Kot okras zelo uporabljajo krzno, iz katerega je izdelan majhen ovratnik in čepica.

Se vedno bomo lahko nosile klasično ukrojeni angleški kostumi, če prav se še uveljavlja tako imenovani francoski kostum, ki ima bolj žensko linijo. Jopiči so kraji, krila pa so še vedno precej dolga, ozka ali zvončasta.

Franže in karirasto blago je zelo priljubljeno in primerno za šport. Kariraste bluze nosimo z enobarvnim krikom in enobarvno bluzo h karirastim krikom. S karirasto bluzo s franžami poživimo enobarvne obleke in jih nosimo tudi kot pokrivala za hladnejše dni. Tudi karirasti telovniki poživijo enobarvno kriko.

Jesenki plašči so še vedno zelo ohlapni, s širokimi rokavi in velikimi manšetami. Letošnja novost pa je podložen plašč, ki ga lahko nosimo na obe strani. Zelo priljubljen je tridelni komplet, ki sestoji iz plašča in krila iste barve, plašč pa je podložen z istim blagom, iz kakršnega je izdelana bluza.

Med barvami še vedno prevladuje črna-bela kombinacija, priljubljena pa je tudi sivo-zelena, črno-rumenega itd.

Dve preprosti in lepi bluzi iz svile ali pa iz tenkega volnenega blaga. Krila imajo globoke gube.

TELESNA-VŽBOJA

Rakova pot Odreda in Branika

Slovenska predstavnika v prvi in drugi zvezni nogometni ligi Odred in Branik sta tudi v nedeljo praznih rok zapustila nogometna igrišča. Odred je gostoval v Skoplju, kjer mu je domači Vardar kar za štiri številke povčel njegov desni količnik. Vse kaže, da je kriza Ljubljancov trajnejša zadeva, saj beležimo v jugoslovanskem nogometnem prvenstvu redke piumere, kjer bi bilo neko moštvo kar petkrat po vrsti poraženo. Po nekih virih so med upravo in igralci spori in torej ne gredo vsi porazi samo na račun oslabljenosti moštva. Če ne bodo pristojni športni krogi vzeli vso stvar resno v roke, lahko mirno rečemo, da je usoda edinega slovenskega predstavnika v prvi ligi zapetena.

Med tednom se je zgodila še neka pomembna sprememba na tabeli. Crvena zvezda je prišla zelo poceni do dveh točk v tekmi z Vojvodino. Kakor je znano, se je ta tekma končala z rezultatom 1:0 za Vojvodino, po naknadni pritožbi Crvene zvezde v zvezi z nepravilno registracijo igralca Partizana Veselinovića, pa so tekmo verificirali z rezultatom 3:0 za Crveno zvezdo. Primer je bil zelo zamotan, vendar smo menjenja, da je nepravilno, da si klub, ki je trenutno v krizi, išče točk za zeleno mizo.

Na tabeli prve zvezne lige še vedno vodi Dinamo z enajstimi točkami, pred Crveno zvezdo in Hajdukom, ki imata po deset točk. Na koncu tabele so Lokomotiva in Sarajevo z dvema točkama in Odred z eno točko.

Mariborski Branik je gostoval v Banjaluki in izgubil z domaćim Borcem s temnim rezultatom 1:2. Poročila pravijo, da je Branik igral dobro in da bi moral odnesti vsaj eno točko. Ker se pa na prvenstvenih tekma sklepajo le doseženi golji, ne pa dobra igra, se je Branik po tem porazu pomaknil proti koncu tabele druge Zvezne lige. Vendar je treba dati Braniku priznanje vsaj zaradi velike borbenosti, ki jo je pokazal v dosedanjih srečanjih, dočim pri Odredu niti tega ni bilo.

ŠD TABOR IZ SEŽANE JE OSVOJILO BALINARSKO PRVENSTVO PRIMORSKE

V nedeljo so na pobudo SSD Železničar iz Nove Gorice organizirali balinarsko prvenstvo Primorske. Udeležilo se ga je večje število ekip, ki so pokazale kvalitetno igro. Največ uspehov je imelo ŠD Tabor iz Sežane, ki je osvojilo prehodni pokal in si priborilo pravico sodelovanja na republiškem tekmovanju, ki bo 3. in 4. oktobra v Ljubljani. Zmagovalno ekipo so sestavljali Stolfa, Trampuž, Perič in Guštin. S. Ž.

OBVESTILO

VSEM DRŽAVNIM, ZADRUŽNIM, DRUŽBENIM IN ZASEBNIM OBRTNIM OBRATOM

Obveščamo vse delodajalce obrtnih obratov državnega, zadružnega, družbenega in privatnega sektorja, ki zaposlujejo vajence in nimajo z vajenčevimi starši oziroma skrbnikom sklenjene učne pogodbe po predpisih 3. in 5. člena uredbe o vajencih (Ur. list FLRJ št. 39-52), katere veljavnost je bila razširjena na tukajšnje področje z odlokom VUJNA, objavljenem v Ur. listu VUJNA št. 8-52, naj to store do 15. oktobra 1953. Sklenjene učne pogodbe naj delodajalec dostavijo Okrajni obrtni zbornici v Kopru.

Obrtni obrati, oziroma delodajalci, ki so z vajenčevimi starši že sklenili učno pogodbo, naj pošljajo Okrajni obrtni zbornici v Kopru poimenški seznam vajencev, ki se pri njih uči (v seznamu naj navedejo datum sklenitve učne pogodbe) in onih, ki so učno pogodbo razdrli.

Po 15. oktobru t. l. bodo po uredbi pristojnih organi izvršili kontrolo pri obrtnih delodajalcih in bomo proti kršiteljem uredbe kazensko postopali.

Vsa podrobna pojasnila daje Okrajna obrtna zbornica v Kopru.

Gospodarski svet pri OLO Koper

KOPRSKI LAHKOATLETI SO IZGUBILI SREČANJE Z VIČANI

V nedeljo dopoldne je bilo v Kopru lahkootletsko srečanje med moškimi in ženskami vrstami Aurore in viške Svobode. Zmagali so zasluženo gosti z 14.705:13.962 točkami. Najboljša rezultata je postavil član Aurore Zetto, ki je skočil v dalja-

vo 6,25 m, v teku na 100 m pa je dosegel čas 11,6.

Tehnični rezultati so naslednji: 100 m: 1. Zetto (A) 11,6. 1.500 m: 1. Pogačar (S) 4'35". 4 x 100 m: 1. Svoboda 48". Skok v višino: 1. Cernivam (A) 1,65. Skok v daljavo: 1. Zetto (A) 6,25. Met krogle: 1. France (S) 10,85. Met disk: 1. France 33,09. Met kopja: 1. France 42,71.

Zenske: 100 m: 1. Porro (A). 4 x 100 m: 1. Svoboda 57,6.

OBJAVA PODJETJA »VINO« KOPER

Odkupne cene grozdja so bile dogovorjene na sestanku, katerega sta sklicali Trgovinski in Gostinski zbornici Koper in Umag. Tega sestanka so se udeležili predstavniki vseh odkupnih podjetij iz Kopra, Buj, Pazina, Poreča, Pule, Reke, Ljubljane in Buzeta, kakor tudi zastopniki gospodarskih svetov.

Odkupujemo:

Navadno črno
Navadno belo

Malvazija, Refoško, Borgonja

Muškat, Cabernet, Barbera, Pinot, Teran

din 1,40 za stop. sladkorja
din 1,50 za stop. sladkorja

din 1,60 za stop. sladkorja

din 2— za stop. sladkorja

V dogovoru z Zadružno poslovno zvezo odkupujemo tudi na odprt račun.

Z odkupom in predelavo grozdja smo pričeli v petek, 25. pret. m.

Možnost prodaje na odprt račun daje vinogradnikom popolno garancijo, da bodo dobili za svoj pridelek tisto, kar v resnici zaslужijo.

Vendar pa se moramo zavedati, da cene kmetijskim kot industrijskim artiklom padajo ter da ne bo prišlo v prihodnjem letu do takega nesporazmerja pri prodaji novega in starega vina, kot je bil to primer v letu 1952/53.

VINO KOPER

OBVESTILO

Okrajni ljudski odbor Koper, tajništvo za prosveto in kulturno, obvešča prizadete, da obrtna in trgovinska zbornica v Kopru sprejemata prijave za polaganje pomočniških in mojstrovskih izpitov.

Podrobnejši navodila dajeta zbornici v Kopru.

Okrajni ljudski odbor - Koper, tajništvo za prosveto in kulturno

'BARBA VANE PRAVI...'.

Danes sem zelo vesel in me Juca kar nekako sumljivo pogleduje izza štedilnika, kjer mesja, kuha, peče in štrika, da se držim v zelo sposobljeni razdalji iz strahu... Saj razumeete, kako je? Vendar mi vse njeeno pogledovanje ne more odvzeti dobre volje, ko vidim, kako te dni iz vseh strani vozijo polne čebre sladkega grozdja. Ob tem si mislim: Še ga bomo pili...

Prav zares: kolikočrat slišim: Sinoči smo ga pa, v nedeljo ga pa bomo, si videl, kako se ga je bil nadezel itd. Moj dobr ki znane Zatrepar na Vogalcah je temu — ga zlorabil tele pomenljive verze: Vino in ljubezen, rodna sta si brata, ker oba enako danes moč imata. Vino in ljubezen hočeta zabave, druga kratec srca, prvi naše glave. Zato pa klobuk dol pred — ga —!

V Pliskovici sem poiskal in dobil starega znance. Imela sva si mnogo povedati. Rekel mi je, da je stalno po Čičariji in Brkiniji. Tudi to mi je povedal, da je bil pred dnevi v Jelšanah in se ustavil zradni opravkov tudi v osnovni žoli.

»Veš, Vane, mi pravi, »ko sem odpri vrata skupnega prvega, drugega in tretjega razreda, je kar vse lesto po razredu, mene pa je prepričeval skoro ob tla. Učenci se pritožujejo učiteljici, da ne morejo sedeti na prepelu in da juri je mraz. Toda učiteljica je zadevo lepo urenila, tako da jih je kratkomalo zmenjala z neprizetnimi priimki da jim je izrekala neprimerne kazni, grozila s slabimi redi. Jaz nisem mogel verjeti svojim učesom, posebno ko sem videl, kolikšna je skrb ljudske oblasti za naše malčke. Obljubil sem znancu, da bom vse to dal kar v »ejtunge!«

Nedolgo tega sem bil v Krkavah, vasi, ki jo Santin v Trstu še vedno naziva »Carcasea«. Ce bi dodali še

en »«, bi to ime prevedeno v slovensčino pomenilo — podrtija, ladijsko ogrodje, kokošje oprses, živalski prsn koš. Mislim, da bi mi Krkavčani že znali povedati vse, kar mu gre — o njegovih podrtjih, ki jo ima v Trstu. Krkavčani so zvedeli, kako je škol Santin odgovoril slovenskemu franciškanu, ki mu je predlagal, da bi v samostanu v Kopru uvedli tudi slovensko obredje: »Nunquam, nunquam«. Pravijo, naj kar obdrži tisti svoj »Nunquam« in se nauči pravilno zapisati ime njihove vasi.

Nekaj pa me v Krkavah ni zadovoljilo. Na zidovih sem videl zbledele napise še iz časa pred letom 1948. Ne venjamem, da bi prišli Krkavčani tega ne videli, zato samo mimogrede pravim, da bi bilo dovolj, če bi vzel malo apnenega lebela in copic.

Iz Krkave v Piran je samo dober korak. Jaz sem napravil skoro prevelikega, ker sem z eno nogo štrubunknil v morje. Joj, kako je završalo tam nekje na oni strani obale. Saj mi treba, da bi pravil, zakaj... Je pa le užitek, če človek vidi takoj skorajzo!«

Komaj sem izvlekel mokro nogo po razredu, mene pa je prepričeval skoro ob tla. Učenci se pritožujejo učiteljici, da ne morejo sedeti na prepelu in da juri je mraz.

»Ravno prav, da si prišel, Vane. Veš, imamo posebno prošno, da bi jo ti povedal. V Piranu imamo direktorja gostinskega podjetja, ki se je »balč ali pa mi bil dovolj smičan, da bi v petih gostinskih obratljih tiste dni pred praznikom na Okroglici oddal klientom nekaj listkov v korist Okroglice. Čudno se nam zdi, da ima direktor do blokov samo po dva dinarja pomisleke! Na Okroglici so stotisoči dovolj zgovorno pokazali tudi njemu, da je opportunizem v takih primerih odveč.«

Ko sem se vračal v Koper skozi

RADIO · OGLASI · OBJAVE

Izvleček programov

od 2. do 10. X. 1953

PETEK, 2. X.: 14.30 Obzornik;

14.40 Množične pesmi poje zbor

»Tone, Tomšič« z orkestrom Radia

Ljubljana; 17.30 Koncert popularne

orkestralne glasbe; 18.15 Otta Ondina

poje operne anime; 18.30 Staro in

novo — pisani spored lahke in za-

bavne glasbe; 21.00 Slušna igra:

Norman Corwin: »Simu, ko bo dvajset let«; 22.00 Vabimo na ples.

— SOBOTA, 3. X.: 11.30 Iz opere v

operi; 17.30 Lahko glasbo izvajajo

veliki orkestri; 21.00 Nočni koncert:

22.00 Vesela sobota v zabavi in glasbi.

— NEDELJA, 4. X.: 8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovale; 9.00 30° veselih ritmov; 9.30 Mladinska oddaja: Robin Hood (IV. nadalj.); 13.45 Glasba po željah; 15.00 Pogovor s piomirji; 15.30 Naši pevski zbori pojo...;

17.00 Jugoslavija v narodni pesmi in plesu. — PONEDELJEK, 5. X.: 11.00 F. Mendelssohn: Klavirski koncert v G. molu št. 1, op. 25; K. M. Weber: Poziv na ples; 11.30 Naši ženam; 14.30 S filmskega platura: 14.40 Slovenske narodne v priredbah; 17.00 Koncert komornega zobra Radia Zagreb; 17.27 Melodije Stolza v Kalmanu; 18.25 Melodije in ritmi za dobro voljo. — TOREK, 14.30 Kulturni razgledi: 14.40 Medijanske pesmi v priredbi, poje baritonist K. Kamusič iz Maribora; 17.00 Staro in novo — pisani spored lahke zabavne glasbe; 18.37 Nemški in avstrijski zabavni orkestri s svojimi solisti; 20.00 J. Strauss: Baron eiga (opereta). — SREDA, 7. X.: 11.00 S. Prokošev: Koncert v D-duru za violinu in orkester; M. Musorgski: Noč na Lisi gori; 11.30 Solska ura: Od splava do ladijskega vijaka; 14.30 Od Triglava do Jadranu; 14.40 Slovenski oktet poje skladbe slovenskih avtorjev; 17.25 Priljubljeni melodije iz filmov, operet in revij; 21.00 S knjižne police: Branko Čopić: »Prolom«. — ČETRTEK, 8. X.: 14.30 Zdravstveno predavanje; 14.40 Domači zvoki; 17.00 Bosanske sevdalinke in makedonske narodne pesmi; 17.30 Lahka zabavna glasba s plošč; 18.40 Glasbena kronika.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČA IZ TRSTA bo z Žižkovo

Miklovo Zaločno gospodovalo v koprskem okraju:

v soboto, 3. X. ob 20. uri v Dekanih in v nedeljo, 4. X. ob 20. uri v Škofijah.

OBJAVA

Razpisujemo mesto »olskega tajnika na nižji gim. v okolici Kopra.

Pogoji: 1. Dovršeno nižjo srednjo šolo, 2. sposoben knjigovodja. 3. Velje do prosvetnega dela in dober pevovod.

BRŽAN LORETO, rojen 17. 3. 1932. v Marezigah št. 40, stanuje istotam, je izgubil svojo osebno izkaznico, izdano od Občinskega ljudskega odbora Marezige, in razne druge dokumente. Poštenega najdeltja prosi, naj mu izkaznico in dokumente vrne, v nasprotju s tem proglaša za neveljavne.

KMETIJSKO POSESTVO prodaja kmet v Šaredu pri Izoli. Meri 23.000 kvadratnih metrov obdelovalne zemlje in 12.000 kvadratnih metrov gozda ter hišo. Cena ugodna. Naslov dobite v upravi lista.

HRVATIN roj. MUŽENIČ MARIJA iz Loparja št. 37 je dne 23. IX. izgubila volneni ženski jopič na cesti Sv. Anton-Lopar. Poštenega najdeltja prosi, da vrne jopič proti primerni nagradi na njen naslov ali v poslovalnico Dellamilco v Sv. Antonu.

ŠTANJEL

Ljudski odbor občine Štanjel je ob sodelovanju predstavnikov gospodarskih in političnih organizacij, obnavljal